

cijena 1.5 EUR

petak, 10. avgust 2018.

MONITOR

CRNOGORSKI NEZAVISNI NEDJELJNIK

Broj 1451 godina XXIX

još malo pa nestalo

KUDA LETE AERODROMI

**zaštita i
zdravlje zaposlenih**
MEDICINA RADA
– NE RADI

**srpski poslovi
u crnoj gori**
OPASNE IGRE

FOKUS**JOŠ MALO PA NESTALO**

Kuda lete aerodromi (Zoran Radulović)

8

DANAS, SJUTRA

Patriote (Milena Perović-Korać)

11

MONITORING**SRPSKI POSLOVI U CRNOJ GORI**

Opasne igre (Miloš Bakić)

12

KIŠNO LJETO PREPOLOVILO**POLJOPRIVREDNE PRINOSE NA SJEVERU**

Štetovali svi, stočari najviše (Dragana Šćepanović)

16

ZAŠTITA I ZDRAVLJE ZAPOSLENIH**BEZ SISTEMSKE PODRSKE**

Medicina rada – ne radi (Predrag Nikolić)

18

INTERVJU**ŽARKO BOROVIĆ, SPECIJALISTA****PLASTIČNE HIRURGIJE**

Sve za ljepotu (Veseljko Koprivica)

24

OKO NAS**PRIVATIZACIJA FUDBALSKOG KLUBA „BERANE“**

Više od igre (Tufik Softić)

32

ULCINJSKA KUHINJA POTENCIJALNI**TURISTIČKI BREND**

Put do srca preko bamije (Mustafa Canka)

34

SECOND HAND TRGOVINA

Detalj koji grad čini gradom (Miljana Dašić)

36

INTERVJU**VESNA TERŠELIČ, VODITELJICA****DOKUMENTE – CENTAR ZA SUOČAVANJE****SA PROŠLOŠĆU, ZAGREB**

Svi stenjemo pod teretom prošlosti

(Veseljko Koprivica)

38

REGION**DA LI JE NA POMOLU DOGOVOR O PROMJENAMA****GRANICE SRBIJE I KOSOVA**

Presedan koji bi uzdrmao Balkan

(Milan Bošković)

42

PERISKOP**JEDNA JE BORKA**

(Gradimir Gojer)

45

INTERVJU**RAŠKO MILJKOVIĆ, REDITELJ****ZLOGONJE**

Djeca su na prvom mjestu

(Miroslav Minić)

46

**Ako najavljena
koncesija bude
realizovana, Crna
Gora će se pridružiti
evropskim zemljama
koje su svoje aerodrome
povjerile na upravljanje stranim/
međunarodnim kompanijama:
Srbiji, Hrvatskoj, Makedoniji,
Sloveniji, Albaniji, Kosovu,
Moldaviji, Kipru, Portugaliji...
„Regionalnom lideru” i ne priliči
drugo nego da bude u elitnom
društvu**

**STR
8-10**

**3. avgust 2018.
broj 1450.**

**27. jul 2018.
broj 1449.**

ŠTETOVALI SVI, STOČARI NAJVIŠE

Tek treba izračunati koliko je i na koje sve načine ljeto koje je više ličilo na jesen, pričinilo štete poljoprivredi sjevera države. Poljoprivrednici već sada znaju da su pred njima velike teškoće, prije svega kad je riječ o nabavci hrane za stoku. Velika vlaga umanjila je prinose, ali i kvalitet proizvoda u ratarstvu, voćarstvu i pčelarstvu

STRANA 16

ŽARKO BOROVIĆ, SPECIJALISTA PLASTIČNE HIRURGIJE SVE ZA LJEPOTU

Estetska hirurgija je ekstremno odgovorna i teška hirurška disciplina! Na operacioni sto dolazi potpuno zdrava osoba koja se ne operiše zbog zdravstvenog problema, a mogu da se dese sve moguće komplikacije kao kod bilo koje druge hirurške intervencije

STRANA 24

VIŠE OD IGRE

Kao i sve čega su se funkcioneri DPS-a dohvatili, i fudbalski klub je služio kao mala firma za politička zapošljavanja i pranje para, a onda se našao pred bankrotom i gašenjem. Njegovi vlasnici danas bi se zbog dugova kluba rado odrekli. Neki tvrde da su im potpisi falsifikovani prilikom privatizacije, a neki i vrše opstrukciju lokalnim vlasima, koje pokušavaju da klub povrate iz mrtvih u susret jubileju, sto godina postojanja

STRANA 32

VESNA TERŠELIĆ, VODITELJICA DOKUMENTE – CENTAR ZA SUOČAVANJE SA PROŠLOŠĆU, ZAGREB

SVI STENJEMO POD TERETOM PROŠLOSTI

Interesa za suočavanje s prošlošću na najvišem političkom nivou nema ni u Hrvatskoj, a pripadnici nacionalnih manjina ostaju taoci vladajućih koji odbijaju da prihvate nepopularne činjenice. Kratkovidim otklanjanjem suočavanja s prošlošću, umjesto traženja prilika za dijalog baš o najtežim i najmračnijim stranicama istorije, kao i načinima razvijanja zajedničkog a ne podijeljenog pamćenja, otežavaju razvoj ne samo naše već i susjednih zemalja

STRANA 38

U izradi ovog broja, osim gdje je drugačije naznačeno, korištene su fotografije iz arhive Monitora i Vijesti.

Izdavač:
"MONITOR" d.o.o.
Podgorica

Nedjeljnik MONITOR
Podgorica, Trg Republike bb
<http://www.monitor.co.me>
E-mail: monitor@t-com.me
Prvi broj crnogorskog nezavisnog nedjeljnika
"Monitor" izašao je u Titogradu,
19. oktobra 1990.
Utemeljivači nedjeljnika: dr Miodrag Perović i
Stanislav Čano Koprivica

Predsjednik Odbora direktora:
dr Miodrag Perović

V.d. izvršna direktorica:
Milena Perović-Korać

**Glavni i
odgovorni urednik:**
Esad Kočan

Redakcija:
Veseljko Koprivica (šef deska), Zoran
Radulović (ekonomija), Marijana Bojanić,
Mustafa Canka, Tamara Kaliterna,
Petar Komnenić, Milka Tadić-Mijović,
Predrag Nikolić, Milena Perović-Korać,
Branka Plamenac,
Nastasja Radović, Tufik Softić,
Radmila Stojanović, Olivera Lakić
Miodrag Vukmanović
Kolumnisti:
Ferić Muhić, Milan Popović, Filip Kovačević,
Gradimir Gojer, Zoran Pusić

Grafički urednik:
Dragan Lučić

Organizacija i distribucija:
Slobodan Dedić

Telefoni:
020/404 641; 404 645; 069 327 727
Fax:
020/242 306

Rukopise ne vraćamo
List izlazi petkom
List je registrovan kod Republičkog sekretarijata za
informisanje Crne Gore pod brojem 64.
Pretplata za Crnu Goru: šest mjeseci 39 €, godina
78 €. Sva obavještenja o pretplati možete dobiti na
telefone 404 641; 404 645 i 069 327 727
Pretplata na račun broj: 510-2839-59 kod CKB
Podgorica u korist nedjeljnika: "Monitor", Podgorica

Pretplata za inostranstvo na šest mjeseci
SAD.....USD 138
AUSTRALIJA.....AUD 230
EVROPA.....EUR 95
ŠVAJCARSKA.....SHF 161

Detaljnije informacije o pretplati na strani 64

Priprema:
Studio "MOUSE" - Podgorica

Štampa:
"Daily press" - Podgorica

Distribucija:
„S PRESS!-Podgorica

NEOPHODNA SAGLASNOST VLADE

DEMANTOVANA PISANJA O IZGRADNJI VOJNIH BAZA U CRNOJ GORI

Iz Ministarstva odbrane i NATO-a demantovali su pisanje albanskog portala *Nekomb* koji je, pozivajući se na neimenovane diplomatske izvore, objavio da će se u Tivtu graditi vojna baza.

„NATO ne gradi vojne baze na Balkanu, već planira da uloži 51 milion eura u modernizaciju postojeće vazduhoplovne baze u mjestu Kučova u Albaniji. Novac će biti utrošen za unapređenje infrastrukture u bazi, uključujući i prostor za skladištenje goriva“, kazao je **Pjer Kazale**, portparol NATO-a.

Ova investicija je, kako su saopštili iz NATO-a, dio programa ulaganja u bezbjednost, a novac za taj fond izdvajaju sve članice.

Oni su istakli da NATO ne planira slične investicije u Crnoj Gori, te da se neće graditi vojna baza.

„Kao što smo ranije isticali, sve NATO aktivnosti u Crnoj Gori sprovode se uz saglasnost Vlade te zemlje“,

rekao je Kazale.

Prema pisanju *Nekomb*-a, izgradnju vazduhoplovne vojne baze u Albaniji i mornaričke u Crnoj Gori, predložio je Pentagon. Albanski portal navodi da je politički cilj izgradnje novih baza da Amerikanci imaju nezavisnost u slučaju operacija u regionu Mediterana i na Bliskom istoku.

Kada je riječ o vojnim bazama u našoj zemlji, spekuliše se da se izgradnja planira još od juna prošle godine, kada je Crna Gora postala članica NATO alijanse. Posljednje nagađanje bilo je da se vojna baza priprema na Sinjajevini, što je ministar odbrane **Predrag Bošković** negirao više puta. On je istakao da od Crne Gore niko nije tražio bazu, niti je naša zemlja to zahtijevala. Bošković je najavio da će na Sinjajevini biti izgrađen poligon za potrebe Vojske Crne Gore.

HETA ASSET RESOLUTION

Poslovna zgrada u Baru na izuzetnoj lokaciji 2690 m2

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me

HARADINAJ O KOREKCIJI GRANICE IZMEĐU KOSOVA I SRBIJE

„GRANICE NE POMJERAJU RIJEČIMA, VEĆ JEDINO RATOM“

Premijer Kosova **Ramuš Haradinaj** je u srijedu, u Valoni (Albanija), izjavio da se granice ne pomjeraju riječima, već jedino ratom.

„Današnja realnost je epilog ratova. Otvaranje teme granica je za mene neprihvatljivo“, kazao je Haradinaj.

On je dan ranije, na konferenciji za novinare nakon zasjedanja Vlade, prokomentarisao izjavu predsjednika Kosova **Hašima Tačija** o korekciji granice između Kosova i Srbije riječima da su „granice Kosova uspostavljene ratom, i da samo rat može da ih pomjeri“.

„Ko misli da se granice drugačije mijenjaju, taj griješi“, kazao je Haradinaj.

On je dodao da ono što je „preostalo između Kosova i Srbije jeste recipročno priznanje unutar aktuelnih granica“.

Tači je na Haradinajevu navode odgovorio tvrdnjom da je „vrijeme rata okončano“, te da korekcija granice može da se desi „ako postoji obostrana saglasnost“.

On je objasnio da je korekciji granice, protiv koje je izričito bio prije nekoliko mjeseci, dao podršku zbog nedavnog zahtjeva političkih lidera Preševske doline o tome.

ZAKAZAN ZA 11. AVGUST U 13 SATI

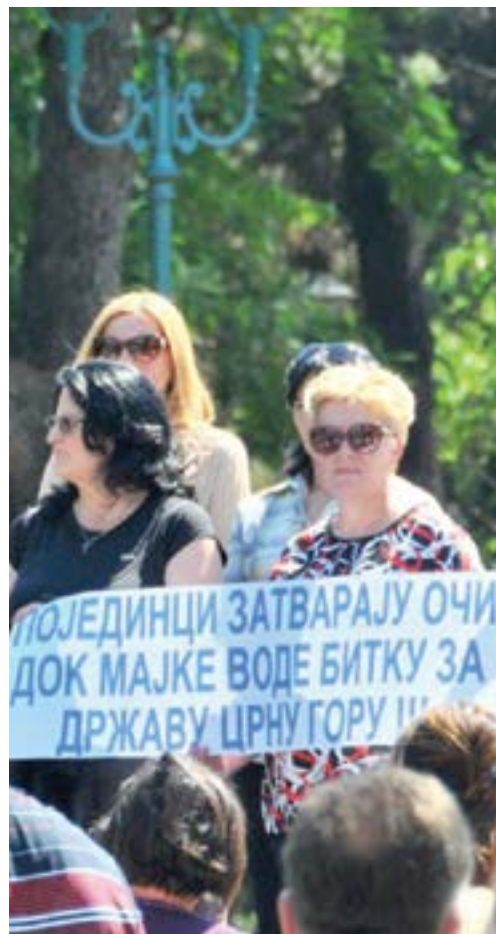
PROTEST MAJKI NA MOSTU NA ĐURĐEVIĆA TARI

Koordinacioni odbor majki korisnica naknada sa troje i više djece najavio je za 11. avgust protest na mostu na Đurđevića Tari.

„Zašto na mostu? Zato što je uvijek most asociirao na jedinstvo, spajanje, ljepotu, čistotu, ma koliko god bio star. A ovaj most je među najljepšima na svijetu. A opet, ne bi ga bilo da nije bilo majki. Zato su korisnice naknada ovaj put riješile da zajedno sa majkama Žabljaka i Pljevalja pošalju jasnu poruku sa ovog velelepnog zdanja: Bog je stvorio ženu da bi rodila ljude koji će ovaj most napraviti. Danas majke stoje na tom mostu i poručuju: 'Neka vam kategorizacije. Mi smo tu za sve majke podjednako. Mi smo tu i za one kojih više nema. Pogotovo zbog njih'. Od ukupno 20.051 majke oni pokušavaju da utiču na nas oko 3.500 kojima su 'kao nešto vratili', da se povučemo i zadovoljimo sa tom njihovom milostinjom. A mi im poručujemo: 'Ne treba nam vaša milostinja, mi hoćemo samo ono što nam je Ustav Crne Gore omogućio, 70 odsto i 40 odsto prosječne zarade, doživotno!“, navodi se u saopštenju.

Koordinacioni odbor poziva sve majke, naročito sa sjevera Crne Gore, da dođu i podrže protest: „Pozivamo njihove porodice da dođu i podrže svoje majke da im se vrati njihovo neustavno oduzeto pravo. Sve zajedno do pobjede nad ovim monstrumima što nam poremetiše naš zasluženi mir i ostaviše bez prava na život“.

Protest je najavljen u 13 sati.

Za karcinom dojke postoji tretman koji ne ostavlja nikakve tragove.
PREVENCIJA.

CRNA GORA U BORBI PROTIV RAKA DOJKE

JEDAN CILJ. POBJEDITI RAK DOJKE!

PRAVA PRIČA

SA IZGRADNJOM ZAPOČETO PRIJE 16 GODINA

HOĆE DA LEGALIZUJU NEDOVRŠENI HOTEL

Crnogorsko-ruska kompanija *Nega tours Montenegro* je budvanskom Sekretarijatu za urbanizam podnijela zahtjev za legalizaciju nedovršenog hotela *As* u Perazića dolu, koji je počela da gradi prije 16 godina i kojim se sada bavi Tužilaštvo.

Iako se ova kompanija i dalje zvanično navodi kao vlasnik hotelskog kompleksa u katastarskoj evidenciji Uprave za nekretnine, Ministarstvo turizma je prije dvije godine podnijelo krivične prijave protiv investitora zbog dostavljanja lažne bankarske garancije od tri miliona eura.

Hotelska grupa *Budvanska rivijera* je u maju 2016, postupajući po nalogu Vlade, podnijela podgoričkom Privrednom sudu tužbu za raskid ugovora o prodaji hotela *As*.

U aprilu 2016. je u Specijalnom državnom tužilaštvu formiran predmet povodom privatizacije hotela *As*, koji je još uvijek u fazi izviđaja.

Zbog sporne privatizacije je sredinom prethodne godine održano kontrolno saslušanje tadašnjeg ministra turizma **Branimira Gvozdenovića** pred skupštinskim Odborom za ekonomiju. Skupština je u junu iste godine usvojila predloge zaključaka Odbora, a najvažniji predlog je da u slučaju raskida ugovora za hotel *As*, on ne bi, shodno ugovorima i aneksu ugovora, mogao biti vraćen Hotelskoj grupi *Budvanska rivijera*, već se mora tretirati kao imovina države, koja će se staviti na javnu prodaju.

Predlog zaključka je da Vrhovno državno tužilaštvo, u skladu sa ingerencijama, izvrši neophodne radnje u cilju utvrđivanja odgovornosti za štetu nastalu izdavanjem nevažeće bankarske garancije.

posjetite nas na
www.monitor.co.me

KOŠARKAŠI CRNE GORE do 18 godina osvojili su osmo mjesto na Omladinskom prvenstvu Evrope. Prvi na šampionatu bili su mladi reprezentativci Srbije. Srpski košarkaši su nakon pobjede u finalu potrčali ka našim igračima, koji su ih bodrili sa tribina, kako bi zajedno proslavili trijumf. Mladi sportisti već godinama pokazuju što znači imati normalan odnos prema susjedima, za razliku od političara koji nas često čas prevelikom „ljubavljū“, čas „mržnjom“ udaljavaju od, kako vole da kažu, „normalizacije dobrosudsjskih odnosa“.

PLUS

DEJAN JANIĆ iz Podgorice je prvi put donirao krv kao srednjoškolac, 1994. godine. Danas, 24 godine kasnije, nakon 86 donacija, kaže da osjećaj kada nekome spasite život ne može opisati riječima.

„Prvi put sam donirao krv u jednoj akciji u Beranama. Pažnja koju sam tada dobio i humani ljudi koje sam upoznao, dali su mi motivaciju da nastavim i dalje to da radim. Do 1998. godine donirao sam krv u Beranama, a onda se selim u Podgoricu i nastavljam tamo. Krv doniram nekada tri, a nekada četiri puta godišnje“, izjavio je Janić za FOS media.

Istakao je da mu je cilj da svojim primjerom podstakne i mlade da se odluče na ovaj humani korak.

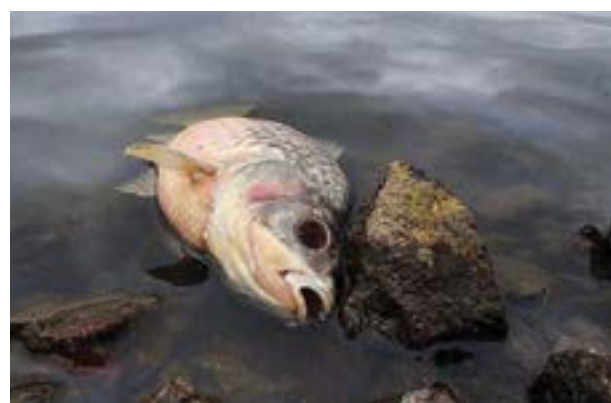
Prema preporukama Svjetske zdravstvene organizacije, broj dobrovoljnih davalaca krvi treba da iznosi 4%. Taj broj kod nas je 2,9 odsto.

AGENCIJA ZA IZGRADNJU I RAZVOJ PODGORICE veoma je inventivna kada treba izaći u susret investitorima. Naime, iako je bulevar kod Kliničkog centra Crne Gore trebao da bude završen u julu, uskoro će za saobraćaj biti otvorena samo jedna kolovozna traka. Druga će morati da sačeka završetak zgrada na tom bulevaru. Sloj asfalta nanijet je na polovinu Ljubljanske ulice, pa su iz Agencije objasnili *Vijestima*: „Budući da je isti investitor započeo izgradnju još dva stambeno-poslovna objekta na susjednim parcelama, dinamika izvođenja radova na samoj ulici morala je biti usklađena sa dinamikom izgradnje pomenutih objekata“. Iz Agencije se nadaju da će završetak rekonstrukcije, koji je trebalo da bude u julu, biti okončan u oktobru. Izvođač rekonstrukcije je kompanija *Cijevna Commerce*, koja na susjednoj parceli gradi objekte.

MINUS

KRIVOLOV usred bijela dana u Nacionalnom parku Skadarsko jezero. Na stranici NVO *Tim za očuvanje šarana* na društvenoj mreži Fejsbuk ove nedjelje objavljen je snimak u kojem se vidi nekoliko osoba koje su bile zatečene u krivolovu u Nacionalnom parku Skadarsko jezero. Kako je navedeno u objavi, osobe zatečene u krivolovu bile su u blizini ostrva Grmožur a krivolovci su za izlov koristili tzv. „pretvarače struje“. Na snimku se vidi kako osoba iz čamca ubija ribu pretvaračem i stavlja u barku.

Kuda lete Aerodromi

Ako najavljena koncesija bude realizovana, Crna Gora će se pridružiti evropskim zemljama koje su svoje aerodrome povjerile na upravljanje stranim/ međunarodnim kompanijama: Srbiji, Hrvatskoj, Makedoniji, Sloveniji, Albaniji, Kosovu, Moldaviji, Kipru, Portugaliji... „Regionalnom lideru” i ne priliči drugo nego da bude u elitnom društvu

Ne slučajno, nadležni su čekali avgust i sezonu kolektivnih godišnjih odmora da obznane početak javne rasprave na temu tzv. *valorizacije* crnogorskih *Aerodroma* (državnog preduzeća koje, prema finansijskim bilansima, uspješno gazduje aerodromima u Podgorici i Tivtu bez obzira na političke zloupotrebe i neobične novčane tokove između *Aerodroma* i *Montenegroerlajnsa* (MNA)).

Prema planu Ministarstva saobraćaja, javna rasprava će se okončati 10. septembra, na prvom i jedinom okruglom stolu na kome će se raspravljati o predloženom tekstu *Koncesionog akta Aerodromi Crne Gore i Nacrta Ugovora o koncesiji* „u vezi sa aerodromima (Berane), Podgorica i Tivat”. Materijal je, krajem prošle nedjelje, postavljen na sajtu Ministarstva. Prema predloženom planu, nadležni su još obavezni da objave poziv za učešće u javnoj raspravi „u jednom štampanom mediju”. I to bi bilo to o jednom od najvažnijih (preostalih) resursa u

državnom vlasništvu.

Već znamo da narečena *valorizacija* predstavlja naum Vlade da oba crnogorska aerodroma izda u višedecenijski zakup. Bez analize i računice zašto bi to trebalo uraditi i šta bi taj aranžman morao da donese Crnoj Gori. Ne samo u finansijskom smislu već i više od toga – kao infrastrukturna osnova budućeg razvoja zemlje.

Priču je prije nešto više od godinu započeo premijer **Marković**. On je tada stanje na tivatskom aerodromu nazvao *zastidom* objašnjavajući kako „na Aerodromu Tivat avioni treba da slijeću na svakih deset minuta, a ne na svakih pet-šest sati i da nam gosti ne čekaju na pisti da bi došli do kontrolnog punkta, nego da to rade u kvalitetnoj zgradi...”. Premijer je obećao kako će Vlada u najkraćem roku učiniti sve da valorizuje aerodrome kako bi oni obezbijedili „kvalitet i dostupnost koja će Crnu Goru otvoriti i na taj način stvoriti nove prilike za razvoj”. Samo su se najhrabriji usudili da primijete

Vlada Makedonije je dala svoje aerodrome na koncesiju u trajanju od 20 godina. Ugovor je predviđao da godišnja naknada koncesionara iznosi 15 odsto od ukupnih prihoda, pod uslovom da on ima manje od million putnika. Međutim, čim broj putnika poraste iznad miliona, a to se u Skoplju desilo nakon tri godine, ovaj iznos pada na dva posto prometa

kako je Markovićeva teza sazdana na pogrešnoj premisi. Avioni na aerodrom u Tivtu ne slijeću na svakih pet-šest sati već, nerijetko, čekaju red kako bi se spustili na tlo Bokokotorskog zaliva (ima dana sa više od 40 slijetanja).

Slijedilo je višemjesečno zatišje. Dijelom, bio je to proizvod neskrivenog nezadovoljstva SD **Ivana Brajovića**, koji su javno zaprijetili da će napustiti vladajuću koaliciju ukoliko dođe do privatizacije aerodroma. *Aerodromi Crne Gore* predstavljaju jednu od ekonomskih okosnica njihovog političkog bitisanje, pa bi gubitak kontrole nad tim resursom mogao predstavljati veliki problem za buduće ambicije Socijaldemokrata. Poslovne i političke. „Stav SD-a je da država Crna Gora ima mehanizama i mogućnosti i Aerodromi Crne Gore imaju potencijala da sami finansiraju svoj razvoj iz kredita, koje oni mogu vraćati bez državnih garancija”, objašnjavao je Brajović nešto što su njegovi politički saveznici dobro znali.

Vlada je odbila da podrži aranžman Aerodroma sa Evropskom bankom za razvoj (EBRD) bez obzira na njegove obećavajuće performanse. Prema procjenama EBRD-a u crnogorske aerodrome trebalo je uložiti oko 75 miliona da bi se, do 2030. godine, iz te investicije generisao profit od skoro 350 miliona eura. Jedina obaveza vlade bila je da ne proda aerodrome dok traje kreditni aranžman. Do danas nije jasno zašto su Marković i društvo odlučili da opipljivi profit prepuste drugima. Ili jeste jasno.

Svjesni pozicije svog koalicionog partnera, u DPS nijesu žurili sa

otvaranjem potencijalnog konflikta. Politička matematika pokazuje da mogući Vladin aranžman sa budućim koncesionarom *Aerodroma* ne može dobiti podršku u Skupštini bez glasova poslanika SD.

A, opet, tu su i druge, *ranije preuzete* obaveze. Recimo one prema Bošnjačkoj stranci i interesima njenih lidera koji, u aktuelnoj podjeli moći, *baštine, pored ostalog*, Ministarstvo saobraćaja i pripadajuće resurse (autoput, tunel Sozina, željeznica, luke, marine, aerodromi...). Upravo je ministar saobraćaja **Osman Nurković** najavio otpočinjanje procedure kojom će aerodromi biti ponuđeni u zakup. Najavljujući da bi

za dodjelu koncesija nekoj od iskusnih kompanija, već dokaznim na svjetskom tržištu”, najavio je ministar uz pretpostavku da zainteresovanih neće nedostajati. Pomenio je interes belgijske *Besix grupe* koja u Crnoj Gori posluje od 2013. godine (Luštica Bay...). Njeni su predstavnici u januaru razgovarali sa Markovićem i njegovim saradnicima o budućnosti aerodroma u Podgorici i Tivtu. Ministar nije pomenio turski TAV iako je upravo on sa predstavnicima tog holdinga razgovarao o mogućem zakupu ovdašnjih aerodroma, zbog čega u pojedinim krugovima kolaju priče kako je TAV već viđeni pobjednik nadmetanja o višedecenijskom zakupu *Aerodroma Crne Gore*.

Predstavnici kompanije TAV upoznali su ministra Nurkovića sa svojom djelatnošću navodeći da upravljaju, među ostalim, aerodromima u Skoplju i Ohridu, a u saradnji sa francuskim kompanijama i aerodromom *Franjo Tuđman* u Zagrebu”, navodi se u saopštenju Ministarstva saobraćaja i

pregovori mogli biti okončani za godinu.

„Ići ćemo vjerovatno s prijedlogom koncesijskog akta, odnosno davanja aerodroma u koncesiju, to je ogromna i velika razlika u odnosu na prodaju. Najvjerovatnije ćemo ići s pozivom

pomorstva iz oktobra prošle godine. Pa se potencira dio priče o aerodromu u Skoplju: „Aerodrom je prilikom preuzimanja imao promet od 600.000 putnika godišnje i letjelo se na 12 destinacija, a sada ima dva miliona putnika godišnje sa 37 destinacija. Godišnji rast je 15 odsto”.

To su moguće blagodeti aranžmana sa Turcima. Ili sa bilo kojim drugim koncesionarom. Priča o zakupu aerodroma *Aleksandar Veliki* ima i drugu stranu. Vlada Makedonije je 2010. godine dala svoje aerodrome na koncesiju u trajanju od 20 godina. Ugovor je predviđao da godišnja naknada koncesionara iznosi 15 odsto od ukupnih prihoda aerodroma, pod uslovom da on ima manje od million putnika. Čim broj putnika poraste iznad milion, a to se u Skoplju desilo nakon tri godine zahvaljujući subvencijama koje je Vlada davala niskobužetnim kompanijama, ovaj iznos pada na dva posto prometa.

Vlada Makedonije je došla u situaciju da su joj ugovorene subvencije avio kompanijama veće od koncesionih prihoda. Isplaćuje ih sredstvima iz budžeta. TAV je odložio realizaciju preuzetih obaveza u Štipu i Ohridu.

Koncesioni model koji je predstavio ministar Nurković po nekim rješenjima – naplata dijela koncesije unaprijed, te naknada koncesionaru za usluge koje ne plati domaći avioprevoznik – podsjeća na način na koji su srpske vlasti zimus ušle u aranžman sa francuskom kompanijom *Vinci Airports*. Francuzi su se obavezali da u budžet Srbije uplate 501 milion eura, uz godišnju naknadu od šest do 16 miliona, te da investiraju približno 700 miliona u održavanje, proširenje i nadogradnju postojećih terminala, poletno-slijetnih staza i druge aerodromske infrastrukture. Ugovor još nije objavljen pa se samo pretpostavlja da će doći do otpuštanja skoro dvije trećine zapošljenih na aerodromu *Nikola Tesla*. Pride, Srbija se izgleda obavezala da će koncesionaru plaćati neku vrstu „penala” ukoliko broj putnika na nekom drugom aerodromu u toj državi pređe million. Zato je, ne mareći za proteste građana, Vlada **Aleksandra Vučića** od grada Niša preuzela vlasništvo nad tamošnjim aerodromom. Koji je zbog niskih taksi privukao veliki broj niskotarifnih kompanija i tako višestruko povećao broj putnika. Ta priča je, izgleda, završena. Što

znači da bi i putnici iz Srbije mogli ostati bez jeftinije alternative u aviosaobraćaju.

Mi se, prema onome što je saopštio resorni ministar, nadamo da bi koncesionar mogao – za mandata ove vlade – u budžet uplatiti nekih 100 miliona eura. Plus postotak od budućeg prometa. Minus troškovi MNA. Koji su sve, samo ne zanemarljivi. Tim prije što je nacionalni avioprevoznik prošle godine obavio skoro polovinu letova sa aerodroma u Podgorci. Svaka promjena u njegovom redu

letjenja mogla bi ozbiljno uticati na poslovanje budućeg koncesionara. Primjera radi, nakon što je pod pritiskom EU Mađarska ugasila nacionalnu aviokompaniju *Malev*, država je došla u situaciju da koncesionar aerodroma u Budimpešti priprema odštetni zahtjev u visini 3,5 milijardi eura!? Kompromis je pronađen bez arbitraže. Možete pretpostaviti na čiju štetu.

Slične priče prate manje-više sve aerodrome u okruženju koji su u minulih desetak godina dati koncesionarima. Slučajno?

Zlatko Mateša, premijer Hrvatske od 1995–2000, još je prije 15-tak godina novinarima je objasnio model koji je, kaže, prepoznao: „Cijela šablona novokomponovanog rasporeda moći u svijetu ide na način da od zemlje prvo traže da provede političke reforme. U prvom koraku to je liberalizacija tržišta, dakle otvaranje domaćeg tržišta, uklanjanje carinskih i drugih barijera. U drugom, privatizacija bankarskog sektora. A kao treće, privatizacija finansijskog sektora kroz osiguravajuća društva i dr... U četvrtom koraku traže privatizaciju infrastrukturnih monopola. Kao peto, privatizacija kompanija i poduzeća, pri čemu, naravno, oni izaberu najbolje, a onda se vi bavite ostatkom...”

Sada je, tvrde verzirani, na listi zahtjeva MMF-a prema zemljama koje imaju problema sa likvidnošću (Crna Gora spade među takve) visokopozicioniran onaj o prepuštanju kontrole i profita nad civilnim aerodromima pod državnom upravom. Možda i ne treba da čudi što crnogorska vlada nije ozbiljnije razmatrala alternative. Njih je više.

Uglavnom, ako najavljena koncesija bude realizovana Crna Gora će se pridružiti evropskim zemljama koje su svoje aerodrome povjerile na upravljanje stranim/međunarodnim kompanijama: Srbiji, Hrvatskoj, Makedoniji, Sloveniji, Albaniji, Kosovu, Moldaviji, Kipru, Portugaliji... „Regionalnom lideru” i ne priliči drugo nego da bude u elitnom društvu.

Zoran RADULOVIĆ

Ministar Nurković kao mogućeg koncesionara nije pomenio TAV, iako je upravo on sa predstavnicima tog holdinga razgovarao o mogućem zakupu ovdašnjih aerodroma, zbog čega u pojedinim krugovima kolaju priče kako su Turci već viđeni pobjednik nadmetanja

Patriote

Piše: Milena PEROVIĆ-KORAC

U sedmici priče o patriotizmu, *olujama*, *podgoričkim skupštinama*, jedna je jedanaestogodišnja djevojčica skoro sedam dana čekala sopstvenu smrt sama u bolnici, u Beogradu. Dok su njeni roditelji strahovali u Podgorici da je živu više neće zagrliti. Crna Gora, država u kojoj je rođena, u kojoj su njeni roditelji plaćali poreze, izlazili na izbore, moguće ustajali i na himnu, ne samo da ne može da je liječi kod kuće, nego nije mogla ni da joj punih sedam dana

obezbijedi transport, da umre u naručju voljenih. U pitanju je cijelih 600 kilometara. Koje su za nula eura, privatnim i državnim avionima, uz najveće udobnosti, preletjeli ko zna koliko puta brojni ovdašnji funkcioneri i njihove porodice. Nekad radi šopinga, katkad i da pogledaju sportsku utakmicu, ali sve radi patriotizma, razumije se.

Dešavalo se i da lete zbog dosade. Eto samo prije desetak dana, ministar odbrane Predrag Bošković vratio se sa prijema iz

Tivta u Podgoricu vojnim helikopterom, kako bi izbjegao saobraćajnu gužvu na putevima. Ono, jest, frustrirajuće je na crnogorskim putevima. Pa i kad si tu o trošku građana, u službenom automobilu. Na kraju, šta je jedan džabe let za Boškovića koji je državu zadužio kao ministar u brojnim resorima, od sporta, turizma do odbrane. Da se ne pominje doprinos u slavljenju Belih orlova.

Kako god, helikopter je za ministra, da se ne dosađuje u kolonama običnih smrtnika, espresno angažovan po naredbi načelnika Generalštaba Dragutina Dakića. Čime je vojni ataše u Hrvatskoj

Ivan Mašulović stigao na proslavu *Oluje* u Knin, nije m poznato. Ako mu je u putu i bilo dosadno, više nije. Podigao je domaće nacionalne tenzije i postao glavna vijest ne samo kod kuće nego i šire.

Bilo je još avionskih letova ovdašnjih zvaničnika koji su završili na naslovnim stranama, pa i kao dio dokumentacije istražnih organa regiona. Takav je bio slučaj sa letom nekadašnjeg ministra poljoprivrede Petra Ivanovića za Pariz i Ženevu, prije više godina. Još nije poznato da li je Ivanoviću tu kartu kupio Darko Šarić, kako su tvrdili u MANS-u, ili je samo letio o našem trošku, kako se pravdao Ivanović. No, to je dio neke druge priče.

Ove nedjelje objavljeno je i da je potpredsjednik parlamenta Branimir Gvozdenović šampion u potrošnji goriva kada su u pitanju crnogorski poslanici. On je za službeni BMW u proteklih godinu i po dana potrošio 6.188 eura goriva. *Monitor* je još ranije objavio da je samo prošle godine na održavanje službenih automobila i za gorivo Vlada izdvojila 12 miliona eura. U isto vrijeme za socijalne dodatke utrošeno je četiri puta manje novca.

Za jedanaestogodišnju djevojčicu država je trebalo da utroši oko 1200 eura za avionske karte. Ili jedan let helikopterom kakvim je letio ministar Bošković. Na kraju, roditelji koji žive od 200 eura mjesečno, morali su se snaći da obezbijede novac kako bi još jednom vidjeli svoju djevojčicu vidjeli živu. Kao što su i za njen odlazak u Beograd morali sami skupiti novac. Uspjeli su uz pomoć donacija pojedinaca i privatnih kompanija. Karte koje su kupili za njen povratak u Podgoricu će refundirati Fond za zdravstvo. Slava mu.

Naša djeca ne samo da se liječe van ove zemlje zahvaljujući donacijama i sms porukama, nego im ova vlast ne može obezbijediti ni da se iz inostranstva vrate da umru na rukama svojih očeva i majki. Naše ustanove i institucije su opustošene ljuštire sa crnogorskom zastavom na ulazu, u službi nekolicine. *Patriota*. Kojima su usta i dalje puna velikih riječi. O državi, crkvi i naciji. I koji će nas tek skupo koštati.

» Naša djeca ne samo da se liječe van ove zemlje zahvaljujući donacijama putem sms poruka, nego im ova vlast ne može obezbijediti ni da se iz inostranstva vrate da umru u zagrljaju očeva i majki. Dok ministri lete o našem trošku i zbog dosade

Opasne igre

Potcijenio nas je, realno, američki predsjednik **Donald Trump**. Od nas ne samo da može da krene Treći svjetski rat, već imamo porencijal da odigramo nastavak Drugog i nastavak Prvog i produžetke oba Balkanska i raznih drugih ratova. Sve je na stolu: sukob „bjelaša” i „zelenaša”, četnika i partizana, Osmanlije, ustaše, popovi i komesari, braća i nebraća. S druge strane, imamo sasvim solidne šanse da spasimo svijet i, prosto, nestanemo. Džaba „hiljadugodišnja državnost”, džaba nezavisnost, izgradili smo državu u kojoj je klimavo sve osim vlasti. A ona, kao što nijedna nikad nije bila, nije zadovoljiek.

Najnovija runda počela je kad je patrijarh srpski *Irinej* kazao da je položaj crkve u Crnoj Gori danas gori nego u vrijeme Osmanlija, dok je položaj Srba kao u vrijeme Nezavisne države Hrvatske. Te riječi su bila okidač verbalnih ofanziva i kontraofanziva, koje traju. Pominjući NDH, patrijarh je znao šta radi. Zato mu ne treba oprostiti.

Predsjednik Crne Gore **Milo Đukanović** kazao je kako očekuje da patrijarh SPC *Irinej* povuče svoju izjavu. Srpska žuta štampa pod naslovom *Diplomatski skandal veka* zabilježila je da je Đukanović izjavom da ono što je patrijarh rekao „niko normalan ne može ni pomisliti” aludirao na „mentalno zdravlje patrijarha *Irineja*, a ovakav ispad se ne pamti od sukoba na ovim prostorima”. Eto tako.

Crna Gora se, normalno, svrstala u nekoliko tabora – one koji smatraju da je srpski patrijarh u pravu i one koji misle da o ugroženosti Srba nema ni govora, ali i na one koji su ocijenili da su u Crnoj Gori diskriminirani svi

Tačno je da su u Crnoj Gori urgoženi svi koji nijesu uz vlast, ali je takođe tačno i da je među onima koji nijesu uz vlast najviše Srba. Prosto je, samo ljudi neće da vide

koji nijesu pod skutima Demokratske partije socijalista.

Uz mrvu dobre volje, da su sve to sabrali i oduzeli, mogli su sagledati realnost: tačno je da su u Crnoj Gori urgoženi svi koji nijesu uz vlast, ali je takođe tačno i da je među onima koji nijesu uz vlast najviše Srba. Prosto je, samo ljudi neće da vide. Svi koji nijesu uz partije na vlasti u Crnoj Gori teže mogu da se zaposle. Među takvima – nije riječ o politici nego o proporcijama – ima najviše Srba.

Prema popisu iz 2011. u Crnoj Gori živi 178.110 Srba. U procentima: 28,73. Crnogoraca ima 278.865 ili 44,98 odsto. U aprilu ove godine

Kad vam trećina stanovništva nije ni manjinski ni većinski narod, imate sistemski rebus. I trebalo bi ga rješavati izgradnjom povjerenja, kompromisima, traženjem najmanjeg zajedničkog sadržaja i tako dalje. To bi radila ozbiljna država. Ova ne

objavljeno je da je Uprava za kadrove utvrdila Upitnike za sprovođenje istraživanja o nacionalnoj strukturi zaposlenih u državnim službama. Rok za dostavljanje podataka Ministarstvu za ljudska i manjinska prava istekao je 3. maja. Nije se čulo da su činovnici nešto u međuvremenu sabrali.

Uprethodnom takvom ispitivanju, rađenom 2015. pokazalo se da su državne jaslje najdostupnije Crnogorcima. U procentima: Crnogorci 82,11, Srbi 7,30, Albanci 1,32, Bošnjaci 4,89, Muslimani 2,19, Romi 0,03, Hrvati 0,40.

Pripadnici svih naroda, osim crnogorskog, bili su tada manje zastupljeni u državnim službama nego što im garantuje Ustav koji jemči manjinama pravo na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave.

Ako Srba ima blizu 29 procenata, a u državnim službama ih je 7,3 odsto – nešto nije u redu.

Srbi vole da se pozovu na taj podatak, ali većina političkih predstavnika Srba ne želi da pripadnici tog naroda u Crnoj Gori budu manjina. Kad vam trećina stanovništva nije ni manjinski ni većinski narod, imate sistemsku grešku. I trebalo bi je

Srbija u sadejstvu sa SPC podiže temperaturu u regionu, kako bi Aleksandar Vučić, preusmjerio pažnju sa Kosova kojeg će se morati odreći, na ma šta drugo - Crnu Goru, BiH, Hrvatsku, svejedno. Usput Vučić pomaže svom prijatelju, uzoru kojeg je nadrastao, Milu Đukanoviću. Okupljanje Srba u Beogradu mami poklič – na okup Crnogorci

rješavati izgradnjom povjerenja, kompromisima, traženjem najmanjeg zajedničkog sadržaja i tako dalje. To bi radila ozbiljna država. Ova ne.

Ova će, kaže dobro obaviještena čaršija, krenuti u još jednu rundu učerivanja crnogorskog identiteta. Do sada su takve akcije uglavnom proizvodile kontraefekat. Može Adnan Čirgić da dobije osam Trinaestojulskih nagrada, crnogorskog jezika, kakav je propisan novim pravopisom - nema. Čak ni sa simbolima, što bi moralo biti jednostavnije, nismo u stanju da se izborimo. Zaslužuje podsmijeh, na primjer to, kad se snaga države

pokazuje tako što vam je glavni grad od 21. maja do 13. jula okićen državnim zastavama. Tako se ne poštuje ni država ni njena nezavisnost ni državnost.

Ne treba očekivati da će „popravljanje” identiteta biti prepušteno samo propagandi. U borbi za „emancipaciju” crnogorskih Srba u Crnogorcu država će koristiti ono što najbolje umije – zastrašivanje i ucjenjivanje. I tamo gdje upali, proizvešće samo gomilanje unutrašnjeg gnijeva. Koji će čekati da provali.

Da. Epizoda sa patrijarhom Irinejem imala je i dio posvećen položaju Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori. Vlada je rekla da će tu stvar uskoro riješiti zakonom o vjerskim zajednicama. Jednom ga je bila smislila pa je propalo. Sad treba pričekati i vidjeti šta piše u novom nacrtu.

Taman su se stišali odjeci i reagovanja oko patrijarha, kad su počele pripreme za odlazak predstavnika Srba iz Crne Gore na kanabe kod predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića**. Delegacija iz Crne Gore izrazila je zabrinutost za položaj srpske zajednice u Crnoj Gori i iznijela predloge o načinima na koje bi Srbija mogla da pomogne da se taj položaj popravi.

Vučić je kazao da će Srbija uvijek biti uz svoj narod i za očuvanje njegovog nacionalnog identiteta i van granica Srbije. „Takođe, Srbija će, koliko može, u skladu sa svojim mogućnostima, da pomogne da se ekonomski, nacionalni i kulturni položaj Srba u Crnoj Gori unaprijedi, poštujući državu Crnu Goru i njene zakone”, rekao je Vučić.

Naizgled, Vučić je delegaciju iz Crne Gore lasno otprovio, džabe mu je **Marko Milačić**, predsjednik Prave Crne Gore darivao gusle.

No Vučićev govor se ne poklapa sa onim što se dešava ispod žita. Srbija, kao i uvijek u sadejstvu sa Srpskom pravoslavnom crkvom, podiže temperaturu u regionu, kako bi njen predsjednik Aleksandar Vučić, preusmjerio pažnju javnosti sa Kosova kojeg će se morati odreći, na ma šta drugo. Crnu Goru, Hrvatsku, svejedno.

Usput, Vučić pričom o pomaganju Srbima, pomaže svom prijatelju, uzoru kojeg je nadrastao, Milu Đukanoviću. Nije teško predvidjeti: okupljanje Srba na beogradski kanabe mami poklič – na okup Crnogorci.

• POKRENUO NOVI TALAS:
Patrijarh SPC Irinej

Tokom posjete Vučiću, predstavnici Srba iz Crne Gore najavili su da će obilježiti stotu godišnjicu održavanja Podgoričke skupštine.

Eto još jedne divne prilike da se stane na branik crnogorstva ili srpstva. Pozivajući se na neimenovane izvore, mediji bliski vlasti objavili su da će vlada zabraniti proslavu.

Iz Socijaldemokratske partije su podsjetili da je Milo Đukanović devedesetih govorio da je Podgorička skupština „važan datum u našoj istoriji jer je tada konačno realizovana vjekovna želja južnoslovenskih naroda za formiranjem zajedničke države”. Istakli su da je Zakonom o statusu potomaka dinastije Petrović Njegoš, koji je inicirao SDP, propisano je da je 1918. Crna Gora nasilno anektirana. „Ne postoji država koja bi dozvolila proslavu sopstvene nasilne aneksije, pa makar se na njenom čelu nalazio političar koji je nasilnu aneksiju sopstvene države veličao”, zaključio je SDP.

Ako ćemo po demokratskim standardima, svako ima pravo da proslavlja „bezuslovno ujedinjenje” i to što se Crna Gora sa ostalim južnoslovenskim narodima ujedinila kao parče Srbije. Kakva god bila Podgorička skupština, koliko se zna, na njoj nije učestvovao niko iz Požarevca. Niko nam nije kriv - sami pali, sami se ubili. Naravno da oni koji su naumili da proslavljaju Pogoričku skupštinu, učestvuju u prozvodnji stvarnosti u kojoj se ideja o smjeni vlasti Crnoj Gori seli u fikciju.

Sušтина tu ionako nije važna, osim što se jasno vidi da se sto godina vrtimo oko istih pitanja. Važno je da će vlast proslavljanje ili neproslavljanje Podgoričke skupštine, kao i sve slične zgrade, iskoristiti za ojačavanje moći. Krenulo je rano, trajaće do decembra – gomila se lopovluka može time prekriti.

Snažan je adut Podgorička skupština. Kad kroz firme pod

državnom kapom, krene prikupljanje potpisa za poništavanje odluka Podgoričke skupštine u današnjem crnogorskom parlamentu, ne bude se boj za Crnu Goru, nego za glasove.

Kod nas se istorija suludo vrti u krug. Ako „ponišćavanje” neke

Vijestima poslanik Nove **Budimir Aleksić**. Parče odgovora u kojem bi objasnio zašto predstavnici Srba insistiraju na onome što ide u korist DPS-u je izostalo.

Ni iz ponašanja vlasti ni iz ponašanja dijela, neuporedivo manje

Snažan je adut Podgorička skupština, vlast će ga majstorski koristiti. To sigurno znaju i predvodnici srpskih stranaka. Odgovor, kojim bi objasnili zašto insistiraju na onome što ide u korist DPS-u, izostaje

odluke može nešto da znači, zar ne bi trebalo poništiti i rezultate referenduma iz 1992. Onog koji je organizovala vlast Demokratske partije socijalista, na koji je izašlo 66 odsto birača od kojih je skoro 96 procenata na pitanje - Da li ste za to da Crna Gora kao suverena republika nastavi živjeti u zajedničkoj državi Jugoslaviji potpuno ravnopravno s drugim republikama koje to žele - odgovorilo „Da”. I tad smo se pripojili Srbiji, doduše nenasilno. Ako se ne računa nasilje prema manjinama, ugrađeno u taj projekat.

„DPS je stranka koja neprestano proizvodi konflikte i traži unutrašnje i spoljne neprijatelje. Sad treba Srbe proglasiti unutrašnjim neprijateljima i krivcima što nema industrije, što je ekonomija loša a sezona propala. Zabrana i represija su ovdje konstante 30 godina, a sada su se sjetili da zabranjuju datume iz istorije koje su nekada sami slavili”, kazao je

moćne, opozicije, ne nazire se da ovome ima kraja. Crna Gora nije izgradila samu sebe, laž je priča o sjedinjenom bogatstvu različitosti u Crnoj Gori, sve dok crnogorskih Srba u toj priči nema. Crna Gora se iznutra razjeda. Koliko god tome Srpska pravoslavna crkva i Srbija pomažu, manje je važno od toga što Crna Gora ne može da kaže da je uradila sve što je do nje. Jer nije.

Svaka čast himni i državnim zakletvama, ali Crna Gora nije vječna. Ne samo zato što ništa nije vječno, već i zbog toga što, da bi jedna država bila ozbiljna, a time i dugotrajna, treba mnogo više od prazne priče. Neophodno je dugo i pametno raditi. I neophodno je ne praviti poteze koji donose kratkoročnu korist – na primjer pobjedu na izborima – dok dugoročno vode u propast.

Miloš BAKIĆ

LOVČEN BANKA^{AD}

Stambeni kredit sa 12 mjeseci grejs perioda

- do €150.000
- NKS od 3,75% (fiksna)
- EKS od 3,96%
- rok otplate do 240 mjeseci

Reprezentativni primjer: Ukupan iznos kredita: 60.000 € / Rok otplate: 180 mjeseci / Nominalna kamatna stopa: 3,75% (fiksna) / Efektivna kamatna stopa: 3,96% / Administrativna naknada: do 1% ukupnog iznosa kredita / Amortet: 477,12 € / Ukupan iznos koji potrošač treba da plati: 80.156,25 € / Ukupni troškovi za potrošača: 20.156,25 €*

*Ukupni troškovi predstavljaju zbir kamata za cijeli period trajanja kredita, administrativne naknade (do 1% ukupnog iznosa kredita), naknade za mjesicu (2€), upita u Kreditni biro CIBCG (3,5€). U obračun EKS, obračun ukupnih troškova i ukupnog duga nije uključen trošak za pribavljanje lista nepokretnosti, premije osiguranja i procjene nekretnosti, koji će biti uključeni u konačni obračun.

Štetovali svi, stočari najviše

U suncu je devet berićeta, a u kiši samo jedan"- u istinitost te narodne izreke, kažu poljoprivrednici na sjeveru, uvjerali su se i sami tokom minula dva mjeseca. Bez razlike, u skoro svakoj od sjevernih opština, osjetili su koliko muke može donijeti kišno ljeto i niske temperature. Nema oblasti poljoprivrede gdje meteorološki uslovi tokom minula dva mjeseca nijesu umanjili prinose ili oslabili kvalitet, a najčešće oboje istovremeno, tvrde stručnjaci i poljoprivrednici.

Najteže je stočarima. Livade koje je trebalo da budu pokošene oko Petrovdana (12. jul), još su pod otkosima, a sijeno koje su i uspjeli da pokupe slabog je kvaliteta ili gotovo neupotrebljivo za ishranu stoke. Cijene stočne hrane, predviđaju, biće previsoke, ali je još veći problem što se sijeno neće imati gdje kupiti. Naročito teško biće u gazdinstvima gdje se u manjoj mjeri koristi silažna ishrana stoke.

Biološkinja s dugogodišnjim iskustvom u zaštiti životne sredine mr **Rita Barjaktarović** kaže za *Monitor* da klimatske promjene

Tek treba izračunati koliko je i na koje sve načine ljeto koje je više ličilo na jesen, prčinilo štete poljoprivredi sjevera države.

Poljoprivrednici već sada znaju da su pred njima velike teškoće, prije svega kad je riječ o nabavci hrane za stoku.

Velika vlaga umanjila je prinose, ali i kvalitet proizvoda u ratarstvu, voćarstvu i pčelarstvu

koje se dešavaju proteklih godina predstavljaju jednu od najvećih prirodnih prijetnji s kojima se suočava čovječanstvo, kako s ekološkog, tako i s ekonomskog i socijalnog aspekta.

„Poljoprivreda je jedan od najranjivijih sektora kada su u pitanju klimatske promjene. Poljoprivredna proizvodnja direktno zavisi od klimatskih faktora, pa je zbog toga najveći izazov u prilagođavanju očekivanim efektima klimatskih promjena adaptacija u oblasti proizvodnje hrane. Ova godina je bila ekstremna s klimatskog aspekta, i već sad možemo konstatovati da će to imati negativne posljedice na poljoprivredu Crne Gore“ – objašnjava ona.

Stočar iz Kolašina **Radoman Obrenović** za ishranu šest krava svakog ljeta treba da pokosi oko 50.000 kvadratnih metara livada. Taj posao ranije je završavao tokom prve polovine jula. Ovog ljeta kosidbu neće završiti prije 15. avgusta.

“Sve je uništeno. Sijeno koje smo uspjeli da pokupimo vrlo je lošeg kvaliteta. Ne pamtim ovako grdne godine. Ne znam šta da se radi, jer je očigledno da sijena neće biti, a i to što bude biće vrlo skupo“ - kaže on.

Čekajući da prestane kiša, na mnogim livadama trava je prestarala. Sijena već sada nema da se kupi, a male količine koje su i bile na prodaju dostigle su cijenu od 0,20 eura po kilogramu.

“Još se tačno ne zna koliko će sijena nedostati, ali je sigurno da slijede velike nestašice. Pokušao sam ovih dana da za neke prijatelje iz Danilovgrada i Nikšića nabavim sijeno u Pljevljima ali nijesam uspio. Niko nije imao za prodaju, a žale se da im mnogo nedostaje i za vlastitu stoku. Nema ga ni u Podgorici, jer je

U potrazi za stočnom hranom su i evropski poljoprivrednici. Njima su usjevi ovog ljeta propadali ne zbog kiše već zbog dugotrajne suše. U Letoniji i Litvaniji još u junu proglašena je vanredna situacija, a u Švedskoj je palo tek 12 odsto padavina uobičajenih za ovo doba godine, zbog čega su prinosi prepolovljeni

maj bio kišovit u južnom dijelu Crne Gore, kada je tamo kosačka sezona u jeku. I tamošnjim stočarima fali bar po polovina hrane za stoku. U regionu je slična situacija. Pred nama je mnogo nevolja“ – kaže stočar **Ratko Pejić** iz Mojkovca.

On procjenjuje i da će silažna hrana biti skupa zbog nepovoljnih vremenskih prilika u regionu, s obzirom na to da se ta vrsta stočne hrane uglavnom uvozi.

Ni ratari, voćari i pčelari nijesu bili pošteđeni posljedica čestih kiša. U skoro svakoj poljoprivrednoj kulturi velika vlaga znatno je umanjila kvalitet. Mnogi proizvođači već se sada žale da krompir trune, a voćari da nedozreli plodovi otpadaju. Vlaga

Livade koje je trebalo da budu pokošene oko Petrovdana (12. jul), još su pod otkosima, a sijeno koje su i uspjeli da pakuje slabog je kvaliteta ili gotovo neupotrebljivo za ishranu stoke. Poljoprivrednici predviđaju da će cijene stočne hrane biti previsoke, a još je veća nevolja što se sijeno neće imati gdje kupiti

je pogodovala i razvoju mnogih biljnih bolesti.

„Vlažan vazduh i kiša pogodovali su razvoju raznih bolesti. Proizvođači krompira jedva su se izborili s plamenjačom a nisu ostale pošteđene raznih bolesti ni mnoge ratarske kulture. Ovo ljeto ostavilo je posljedice i na žitarice. Upravo sada žanjem pšenicu čije zrno nema a uobičajenu težinu“ – kaže ratar **Milivoje Bulatović** iz Kolašina, koji ima zakupljene njive u više mjesta u Crnoj Gori.

Zbog vlage korov je bujao na njivama gdje je posijana heljda. To je znatno otežalo radove, ali i poskupilo žetvu.

Ova godina biće jedna od lošijih i za pčelare. Kako objašnjavaju iz nekoliko udruženja, od polovine juna do polovine jula, zbog kiše, pčele su, uglavnom, trošile sakupljeni med. Pčelari koji su uspjeli da izvrcaju med do polovine juna imali su neke koristi, ostali ne.

Loše vremenske prilike, napominje Rita Barjaktarović, uticale su i na pojavu bolesti i štetočina, zbog čega je neophodna pojačana zaštita pojedinih biljnih kultura. Ona upozorava da će ovakva godina, proizvesti niz nevolja. „Očekivani rast cijena poljoprivrednih proizvoda će uticati na standard građana. Klimatski ekstremi koji su nas zadesili ove godine, negativno utiču i na ruralnu infrastrukturu, naročito putnu, dovodeći do erozije zemljišta i klizišta, što dodatno otežava život i rad na selu. Materijalna dobra, neophodna za razvoj poljoprivrede su ugrožena, što dodatno uvećava troškove u poljoprivrednoj proizvodnji, a utiče i na BDP“.

Prema njenim riječima, Crna Gora pripada jednom od regiona koji će trpjeti negativne posljedice klimatskih promjena po zdravlje stanovništva, ekonomski razvoj, dostupnost prirodnih izvora i proizvodnju hrane u budućnosti.

„Nadležni organi javne uprave moraju se u što skorijem periodu pripremiti za ovakve klimatske ekstreme, stvarajući institucionalne, administrativne i finansijske

Biološkinja s dugogodišnjim iskustvom u zaštiti životne sredine mr Rita Barjaktarović kaže da klimatske promjene koje se dešavaju proteklih godina predstavljaju jednu od najvećih prirodnih prijetnji s kojima se suočava čovječanstvo, kako s ekološkog, tako i s ekonomskog i socijalnog aspekta

preduslove adaptacije na klimatske promjene, što nam je i jedan od zadataka na putu evropskih integracija, prepoznatih u okviru Poglavlja 27“, zaključuje mr Barjaktarović.

U potrazi za stočnom hranom su i evropski poljoprivrednici. Njima su usjevi ovog ljeta propadali ne zbog kiše već zbog visokih temperatura i dugotrajne suše. U Letoniji i Litvaniji još u junu proglašena je vanredna situacija, a u Švedskoj palo je tek 12 odsto padavina uobičajenih za ovo doba godine, zbog čega su prinosi žitarica prepolovljeni. Situacija nije ništa bolje ni u Holandiji, Poljskoj, Bjelorusiji, Češkoj, Njemačkoj. Ovo ljeto je upozorenje za sve.

Dragana ŠĆEPANOVIĆ

ZAŠTITA I ZDRAVLJE ZAPOSLENIH BEZ SISTEMSKE PODRŠKE

Već pet godina nema organizovanih sistematskih pregleda za oko 500 radnika Kombinata aluminijuma u Podgorici. Radnici Elektrolize i Livnice, koji rade u ekstremnim uslovima i koji su do uvođenja stečaja u julu 2013. imali obavezne preglede svake godine, više nemaju na to pravo. Uzalud što su bronhijalna astma i hronično trovanje fluorom, od kojih oboljevaju, u samom vrhu profesionalnih bolesti u Crnoj Gori.

„Prije uvođenja stečaja pregledi su bili obavezni i rađeni su svake godine. Da se preduprije bolesti, ali i da se utvrdi radna sposobnost. Od uvođenja stečaja toga nema, kao što radnici nemaju pravo ni na godišnji odmor. Žalili smo se Inspekciji rada, ali oni su se proglasili nenadleženim dok je KAP u stečaju, kazali su nam da je sve to u domenu stečajnog upravnika“, kaže za Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG) **Sandra Obradović**, predsjednica Sindikata metalških radnika.

Primjer KAP-a pokazuje do

koje mjere je sistem zaštite na radu urušen zajedno sa zatvaranjem fabrika i nestankom industrije. Ali, nije usamljen. Specijalista zaštite na radu, koji je insistirao na anonimnosti, za CIN-CG kaže da je, što se tiče obaveznih ljekarskih pregleda, situacija loša i u policiji, vojsci, a posebno je problematična kod taksista i sve traženijih vozača šlepera. Naglašava da brojni „profesionalci“ tako nikad ne prođu osnovne psihijatrijske provjere ili testove na psihoaktivne supstance.

Kao alternativa uvijek postoji mogućnost da se za par minuta i par desetina eura izvadi ljekarsko uvjerenje u nekoj od privatnih zdravstvenih ustanova.

„Zbog mogućnosti zarade, posljednjih godina registrovano je više privatnih ambulanti od kojih većina ne ispunjavaju uslove u pogledu prostora, kadra i opreme za jednu ovakvu djelatnost. Poštovanje stručnih kriterijuma u ovim ustanovama često je pod znakom pitanja sve do drastičnih primjera izdavanja ljekarskih uvjerenja, a da pacijent uopšte nije prisutan.

• ČESTO BEZ IKAKVE
ZAŠTITE NA RADU:
Radnici

Medicina rada — ne radi

Za 500 radnika KAP-a više se ne obezbjeđuje obavezni godišnji ljekarski pregled. Situacija je loša i u policiji, vojsci, a posebno je problematična kod taksista i sve traženijih vozača šlepera. Brojni „profesionalci“ tako nikad ne prođu osnovne psihijatrijske provjere, ili testove na psihoaktivne supstance

Ili da doktori, koji tu honorarno rade, ostave svoje pečate i sestra jednostavno ispečatira uvjerenje i 'proda' ga pacijentu“, tvrdi ljekar sa kojim smo razgovarali.

U privatnim zdravstvenim ustanovama ordinira devet doktora medicine rada, a naš sagovornik objašnjava da se uglavnom radi o ljekarima koji su u penziji.

Od nekadašnjih 47 doktora medicine rada, u javnom zdravstvu je ostalo tek nekoliko. U Centru za medicinu rada u Domu zdravlja na Starom Aerodromu u Podgorici radi peti još par u domovima zdravlja širom Crne Gore. Ukupno ispod deset. Ni nakon više insistiranja, iz Ministarstva zdravlja nam nijesu dostavili podatke o tačnom broju doktora medicine rada u javnom zdravstvenom sistemu.

Ostali doktori medicine rada, više od 30, morali su da se „prekvalifikuju“ u izabrane doktore.

„Kada je uveden projekat izabranog doktora u sklopu reforme primarne zdravstvene zaštite, većina specijalista medicine rada se opredijelila da to bude, vjerovatno iz

bojazni da ne ostanu bez posla. Time su se udaljili od svoje osnovne struke i prestali da se edukuju u tom smjeru. Nastavili su, ipak, da kroz dopunski rad obavljaju preglede iz medicine rada, iako u normalnom sistemu za to ne bi mogli da produže licencu zbog nedostatka stručnog usavršavanja. Sve je to dovelo do postepenog urušavanja struke“, objašnjava naš sagovornik uz napomenu da je broj specijalista medicine rada svake godine sve manji, a zbog neriješenog statusa sve je manje interesovanje mladih za ovu granu medicine.

Sve to je uslovalo da u Crnoj Gori nemamo skoro nikakve podatke o profesionalnim bolestima.

„Nema ni podataka da li i zaposleni u Crnoj Gori obolijevaju od istih bolesti kao što je to slučaj u ostalom dijelu Evrope“, upozorava za CIN-CG **Đina Janković** iz Udruženja zaštite na radu. Ovo udruženje podržava međunarodnu kampanju o smanjenjima rizika na radnom mjestu: „Mi nismo bili u mogućnosti da dostavimo statističke, pouzdane podatke o profesionalnim bolestima u našoj zemlji, jer takvih podataka nema“, objašnjava Janković.

„Nažalost, više ne mogu ni da

se sjetim kad je to zadnji put bilo, niti kad sam imao pacijenta sa dijagnostikovanom profesionalnom bolešću“, kaže doktor medicine rada sa kojim smo razgovarali. On navodi da u Crnoj Gori nikada nije postojao registar profesionalnih bolesti. Objašnjava da „važećim zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju nije definisano ko je nadležan za priznavanje profesionalnih bolesti, postupak prijave i vođenja registra“. „U Crnoj Gori nikada nije bilo moguće dijagnostikovati profesionalne bolesti. Decenijama unazad pacijenti su upućivani u Institut za medicinu rada i radiološku zaštitu „Dr Dragomir Karajović“ u Beogradu koji je referentna ustanova za ovu oblast medicine“.

Upraksi se dešavaju slučajevi da se zaposlenima kojima su u Institutu u Beogradu potvrdili profesionalnu bolest to ne priznaje u našim institucijama. Iz Fonda za zdravstveno osiguranje su za CIN-CG odgovorili da je „Zakonom o zdravstvenom osiguranju propisano da se iz obaveznog zdravstvenog osiguranja ne obezbjeđuju sredstva, između ostalog i za: medicinska ispitivanja

Nema podataka, pa pada broj oboljelih

I dok međunarodne organizacije upozoravaju da će se broj profesionalnih oboljenja, pa i smrtnih ishoda na radu do 2020. povećavati, kod nas ta pravila ne važe.

U Crnoj Gori ne postoje pouzdani podaci o incidenci i prevalenci profesionalnih bolesti, kao ni o ukupnom broju povreda na radu posljednjih godina, uključujući podatke o njihovoj strukturi po težini, zanimanjima, dobu, polu, djelatnostima, kvalifikaciji povrijeđenih osoba itd., navodi se u Vladinoj Strategiji za unapređivanje medicine rada 2015-2020.

Kad nema podataka, statistika isijava optimizam. Tako, Strategija navodi da je, prema raspoloživim podacima, u periodu 1994-2000. verifikovano 213 profesionalnih oboljenja (prosječno 30,4 osoba godišnje), dok u periodu 2001-2008. taj broj drastično pada na 76 profesionalnih oboljenja (prosječno 9,5 osoba godišnje), od kojih su prednjačile: vibraciona bolest (151 zaposlenih), profesionalna bronhijalna astma (54 zaposlenih) i hronično trovanje fluorom (29 zaposlenih).

U periodu 2009-2015. verifikovano je samo 10 profesionalnih oboljenja (prosječno 1,6 zaposlenih godišnje). Među priznatim profesionalnim bolestima prednjači bronhijalna astma koja je priznata kod šest radnika.

Ne postoje analizirani podaci o broju korisnika bolovanja do 30 dana, koje je u nadležnosti izabranih doktora, kao ni o broju izgubljenih radnih dana u toj kategoriji. Zna se samo da su najčešće grupe bolesti bile: zloćudni tumori, duševni poremećaji, bolesti sistema krvotoka, povrede i bolesti mišićno-koštanog sistema.

radi utvrđivanja zdravstvenog stanja, tjelesnog oštećenja i invalidnosti u postupcima kod drugih organa i organizacija, zdravstveni pregledi radi izdavanja uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti, osim izdavanja uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti nezaposlenih lica u svrhu zapošljavanja i specifičnu zdravstvenu zaštitu zaposlenih koja se ostvaruje na osnovu ugovora između poslodavca i zdravstvene ustanove u skladu sa posebnim zakonom“.

Uputili su nas na Ministarstvo rada i socijalnog staranja od kojeg nijesmo dobili odgovore.

Vlada je primijetila haos u ovoj oblasti, pa je još januara 2010. usvojena Strategija za unapređivanje zdravlja zaposlenih i zaštitu na radu 2010-2014. Sve se odigravalo u organizaciji Kancelarije Svjetske zdravstvene organizacije, a u saradnji sa Ministarstvom zdravlja. Prema pomenutom Akcionom

planu, predviđeno je da se Zavod za medicinu rada formira do kraja 2010., ali se to nije desilo.

Inovom Strategijom unapređivanja medicine rada u Crnoj Gori sa Akcionim planom za period 2015-2020, predviđeno je otvaranje Zavoda. Pomenuta Strategija, iako obavezujuća, ne ispunjava se u cjelosti.

„Nažalost, iako je Strategijom za unapređivanje medicine rada u Crnoj Gori 2015-2020., sa Akcionim planom implementacije, za drugi kvartal 2016. godine bilo predviđeno osnivanje Zavoda za medicinu rada, sa ciljem promovisanja radne sposobnosti, funkcionalnog kapaciteta i ukupnog zdravlja radno aktivne populacije u Crnoj Gori, kao i unapređivanja kvaliteta njihovog života, do toga nije došlo“, kazali su nam u Upravi za inspeksijske poslove.

Nepostojanje Zavoda dovodi do brojnih problema. „Listu

profesionalnih bolesti utvrđuje svaka država posebno, ali u nedostatku Zavoda za medicinu rada, na teritoriji Crne Gore ne postoji referentna ustanova koja verifikuje profesionalne bolesti, kao ni registar istih, već se to radi u Institutu za medicinu rada i radiološku zaštitu u Beogradu“, objašnjavaju iz Uprave za inspeksijske poslove.

Iz Udruženja kažu da je najveći problem u „nedostatku procedura, čak toliko da se ne zna ni da li ljekar pojedinac ima pravo da utvrdi profesionalno oboljenje“.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je 2004. donijelo Pravilnik o utvrđivanju profesionalnih bolesti. Njime je pobrojano 56 profesionalnih bolesti, utvrđena radna mjesta, odnosno poslovi na kojima se te bolesti pojavljuju, kao i uslovi pod kojima se smatraju profesionalnim bolestima.

„Lista profesionalnih bolesti ne sadrži brojne nove i nedovoljne prepoznate rizike i bolesti koje su došle s novim tehnološkim, društvenim i organizacijskim promjenama“, kaže Dina Janković.

Radi se o zatvorenoj listi, kaže **Ivana Mihajlović** iz USSCG, koja ne predviđa mogućnost da se i druga oboljenja za koja se na osnovu dokaza

• **DINA JANKOVIĆ:** „Nema ni podataka da li i zaposleni u Crnoj Gori oboljeva-ju od istih bolesti kao što je to slučaj u osta-lom dijelu Evrope“,

može utvrditi da su profesionalna, odnosno da su posljedica uticaja različitih štetnosti na radnom mjestu, na nju dopišu.

Ona ukazuje na potrebu kreiranja otvorene ili poluotvorene liste profesionalnih bolesti. Navodi da je Međunarodna organizacija rada 2010. revidirala listu profesionalnih oboljenja koja sadrži tzv. „otvorene stavke“, koje omogućavaju prepoznavanje zanimanja i bolesti koji nisu obuhvaćeni samom listom. Na evropskoj listi profesionalnih oboljenja nalaze se 62 bolesti.

U vladinim dokumentima se navode novi faktori rizika: hemijske supstance i materije, sa novim i nepoznatim opasnim efektima, nove biotehnoške kancerogene materije, alergogene supstance, visokofrekventno nejonizujuće zračenje, psihosocijalni stres, ergonomske neodgovarajući dizajn radnog prostora itd. Sve prepisano i neprimjenjivo u domaćim uslovima.

Strah od gubitka posla, nesigurni oblici rada, borba za opstanak u vrijeme neprekidne krize, sve veći zahtjevi koji se postavljaju pred radnike i to za veoma niske zarade, prouzrokuju svakodnevni stres koji i te kako ostavlja traga na zaposlene.

• **SANDRA OBRADOVIĆ**
„Od uvođenja stečaja
radnici nemaju pravo ni
na godišnji odmor“

Broj profesionalnih bolesti Crnoj Gori

1994	21	213 profesionalnih oboljenja (prosječno 30,4 osoba godišnje)
1995	33	
1996	35	
1997	25	
1998	40	
1999	12	
2000	47	
2001	19	76 profesionalnih oboljenja (prosječno 9,5 osoba godišnje)
2002	13	
2003	12	
2004	11	
2005	3	
2006	3	
2007	5	
2008	10	
2009	0	

Od 2009. do 2015. - 10 profesionalnih oboljenja (prosječno 1,6 zaposlenih godišnje)

„Kako smo, od određenih stručnjaka iz različitih oblasti, imali prilike da saznamo, u posljednjih desetak godina imamo tendenciju porasta broja zaposlenih koji imaju psihičke probleme zbog stresa na radnom mjestu. Iz naše prakse, takođe, sve veći je broj naših kolega koji se javljaju sa raznim problemima, bilo da se radi o nekoj vrsti mobinga ili prostog straha od gubitka posla ili pritiska koji osjećaju zbog obima posla i radnih zadataka koji se pred njih postavljaju u veoma ograničenim rokovima“, kaže Mihailović i dodaje da je broj takvih radnika alarmantno visok.

Podaci Međunarodne organizacije

rada (MOR) govore da zbog povreda na radu i profesionalnih bolesti država gubi oko četiri odsto bruto nacionalnog dohotka. Ekonomski cilj države i poslodavaca bi trebalo da bude da sačuvaju zdravlje radnika. Poštujući direktive EU, Vlada je kao preventivnu mjeru u zakonodavstvo uvrstila da bi poslodavci trebalo da izrade akt o procjeni rizika na radnom mjestu. Prema dostupnim vladinim podacima u periodu od 2007. do 2014. taj akt je od 25.000 poslodavaca koji posluju u Crnoj Gori, izradilo samo njih 1.200, ili 4,8 odsto.

Predrag NIKOLIĆ

BALcanOSH.net
REGIONAL CSOs

QCIN
Vijesti

INCREASING CAPACITIES AND STRENGTHENING OF THE ROLE OF THE REGIONAL CSOs FOR IMPROVEMENT OF THE LABOR CONDITIONS AND DIALOGUE WITH PUBLIC INSTITUTIONS

This article is a part of the project "Increasing capacities and strengthening of the role of the regional CSOs for improvement of the labor conditions and dialogue with public institutions", funded by the European Union.

The views expressed in this article do not reflect the views of the European Union.

This project is funded by
The European Union

A project implemented by

Bezakonje

Ima li koga da smijeni direktora Agencije za sprečavanje korupcije. Ili da ukinemo sudove

Još jednom je sud utvrdio da Agencija za sprečavanje korupcije (ASK), na čelu sa **Sretenom Radonjićem** krši zakon dok razriješava članove civilnog sektora u upravljačkim strukturama ustanova i institucija.

Upravni sud Crne Gore ove sedmice je proglasio nezakonitom odluku kojom je ASK razriješila direktoricu MANS-a **Vanju Čalović Marković** iz Savjeta te ustanove, tvrdeći da je ona u konfliktu interesa.

Prethodno su sudovi ocijenili i da su nezakonite bile i odluke kojima su iz Savjeta RTCG razriješeni **Goran Đurović** i **Nikola Vukčević** jer su navodno prekršili Zakon o sprečavanju korupcije. Postupke protiv njih pokrenula je Agencija na čelu sa Radonjićem, a dovršio parlament. Cijelu ovu akciju dio ovdašnjeg civilnog sektora i međunarodne relevantne adrese su vidjele kao pritisak vladajuće partije na nekadašnju državnu televiziju. Odnosno na pojedince koji ometaju DPS da ponovo uspostavi punu kontrolu nad RTCG. Presude koje jedna za drugom govore o nezakonitom djelovanju ASK samo su još jedna potvrda takvom stavu.

„Ova presuda je pokazala da se radilo o političkom postupku, jer je sud utvrdio da ne stoji nijedan od navoda iz rješenja direktora ASK Sretena Radonjića. Nažalost, ja sam sve argumente iznijela pred Skupštinu i javnost, ali to poslanicima vladajuće partije nije bilo dovoljno. Da živimo u pravnoj državi, neko bi zbog kršenja zakona morao da odgovara, ali Radonjić je tu da bi slušao, a ne da bi poštovao zakon», prokomentarisala je posljednju presudu Upravnog suda Vanja Čalović Marković.

Radonjića međutim ne samo da nema ko da smijeni jer uporno krši zakon, nego potpuno bez reakcije prolazi i najnovija najava Agencije da će opet razriješiti direktoricu MANS-a, bez obzira na ovu presudu Upravnog suda.

Iz ASK je tako najavljeno da će „u roku od 30 dana donijeti novu Odluku kojom se potvrđuje evidentni sukob interesa bivše članice Savjeta, Vanje Čalović Marković“.

Možda da ukinemo sudove.

M. PEROVIĆ KORAC

4G

m:tel turist
5€

100GB » 7 DANA

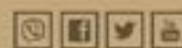
10GB » 15 DANA

DOPUNI RAČUN I DOBIJAŠ
200GB! 😲 😊 😄

m:tel summer

☀️ 🏖️ 🌊 🌴 ⭐ #freenet #fun #sun #enjoy #summer

www.mtel.me / info linij: 1800

MONITOR: *Ranije je estetska hirurgija bila tabu tema u Crnoj Gori. Je li i danas?*

BOROVIĆ: Imam utisak da su svi tabui vezani za estetsku i plastičnu hirurgiju odavno razbijeni i prevaziđeni. Ranije su pacijenti dosta sramežljivo dolazili u ordinaciju stideći se i sebe i ljekara. I krili su to što im se radi i od rodbine i okoline. Danas je situacija potpuno drugačija. Ogroman broj pacijentkinja i pacijenata dolazi po preporuci onih koji su to već uradili što je pokazatelj da oni pričaju o tome bez ikakvih predrasuda. Dokaz da to nije tabu je i sve veći broj pacijenata koji se podvrgavaju estetskim intervencijama razne vrste.

MONITOR: *Zbog kakvih se intervencija najčešće obraćaju?*

BOROVIĆ: U Crnoj Gori najčešće se traže intervencije koje su najčešće i u Evropi. To su uvećanje grudi, zatezanje stomaka, korekcije kapaka i klepmavih ušiju i liposukcija

Sve za ljepotu

Estetska hirurgija je ekstremno odgovorna i teška hirurška disciplina! Na operacioni sto dolazi potpuno zdrava osoba koja se ne operiše zbog zdravstvenog problema, a mogu da se dese sve moguće komplikacije kao kod bilo koje druge hirurške intervencije

raznih djelova tijela. Od takozvanih nehirurških intervencija najčešći su tretmani hijaluronskom kiselinom u cilju uvećanja usana i „peglanja” bora, tretmani bora botoksom, kao i razni tretmani laserom – uklanjanje kapilara, ožiljaka od akni itd.

MONITOR: *Koje su starosne dobi Vaši pacijenti?*

BOROVIĆ: Od osam do

osamdeset osam godina. Ne postoji gornja starosna dob koja ograničava estetske korekcije. Jedino ograničenje je opšte zdravlje pacijenta i da li postoje neke kontraindikacije da se uradi intervencija. Godine nisu prepreka za to. Postoji donja granica, koja je obično 18 godina, i to ne samo zbog punoljetnosti propisane zakonom, nego zato

Žene najčešće traže korekciju grudi silikonima, a česte su i intervencije smanjenja grudi ili njihovo podizanje. Kod muškaraca su najčešće korekcije kapaka i klemptavih ušiju

što do tih godina nije završeno formiranje tijela. Neprihvatljivo je i besmisleno raditi uvećanje grudi prije navršene 18. godine, kada još nije završeno formiranje tijela. Izuzetak su korekcije na klemptavim ušima, koje se mogu uraditi poslije šeste godine života kada je završen razvoj ušne hrskavice. I ta se intervencija preporučuje prije nego dijete pođe u školu da ne bi bilo izloženo traumama zbog ismijavanja okoline.

MONITOR: *Mnogi misle da se ljudi podvrgavaju plastičnim operacijama zbog raznih kompleksa?*

BOROVIĆ: Ne znam kako bih nazvao te smetnje koje pacijenti imaju zbog raznih estetskih nedostataka – da li su to kompleksi, neka nesigurnost u sebe ili nezadovoljstvo samim sobom, ali svakako to su pacijenti koji imaju realan estetski problem i problem koji im predstavlja psihičku barijeru u svakodnevnom životu i aktivnostima. Intervencije, na primjer, traži veliki broj djevojaka koje imaju nerazvijene grudi. Imajući u vidu da su grudi simbol ženstvenosti za to treba imati razumijevanja, jer neprihvatljivo je da takve djevojke čitav život budu iskompleksirane zbog tog svog nedostatka kad ga mogu riješiti rutinskom hirurškom intervencijom za čitavi život. To se odnosi i na djecu koja imaju klemptave uši, jer druga djeca nekad znaju biti veoma surova prema takvoj djeci – izruguju im se, nadijevaju im nadimke...

To važi i za sve druge estetske korekcije. Danas i žene i muškarci sve više drže do sebe i u cilju ljepšeg izgleda obraćaju se plastičnim hirurzima zbog podbulih kapaka, naboranog lica, opuštenih grudi... A to se samo može riješiti hirurškom intervencijom.

MONITOR: *Kakve intervencije najčešće traže žene?*

BOROVIĆ: Najčešće se radi korekcija grudi silikonima, a česte

su i intervencije smanjenja grudi ili njihovo podizanje. Takođe, često se radi korekcija kapaka, zatezanje stomaka i liposukcije.

MONITOR: *A muškarci?*

BOROVIĆ: Kod muškaraca su najčešće korekcije kapaka i klemptavih ušiju, a često dolaze i na tretmane bora botoksom. Česte su i liposukcije stomaka i smanjenje grudi, jer ima muškaraca koji imaju problem takozvane ginekomastije, odnosno da su im grudi uvećane. To je čest problem i kod mladih i kod starijih muškaraca.

MONITOR: *Danas sve češće možemo vidjeti djevojke sa uvećanim usnama...*

BOROVIĆ: Takva pretjerivanja, takve ogromne usne ja ne radim, a siguran sam ni većina mojih kolega. Nažalost, takve vrste intervencija rade se svuda – po kozmetičkim i frizerskim salonima, zubnim

ordinacijama... Ljudi koji to rade često nisu za to edukovani niti imaju kriterijume da to urade na adekvatan način.

Dodje mi veliki broj pacijentkinja sa takvim i sličnim željama, ali ja takve želje nikad ne ispunjavam. U novije vrijeme došao mi je veliki broj pacijentkinja da im smanjim usne koje su povećale kod nekoga drugog. Kad se u usne ubrizga hijaluronska kiselina, privremeni preparat koji traje godinu, to i nije neki problem. Ali, veliki je problem kad se ubrizga trajni preparat koji može biti štetan. Kada takve pacijentkinje dođu da im se smanje usne to je veoma komplikovana, radikalna i rizična procedura.

MONITOR: *Cilj estetske hirurgije je da nešto izgleda prirodno i lijepo. Uspijevate li da Vaše interevencije budu takve?*

BOROVIĆ: Kada, na primjer, radim usne, cilj mi je da to uradim tako da niko ne može primijetiti da to nisu prirodne usne. To važi i za sve ostale intervencije. Nešto što ne izgleda prirodno ne može biti ni lijepo. Siguran sam da na taj način radi i većina savjesnih plastičnih

Pjevačice nisu najbrojniji pacijenti

MONITOR: *U javnosti vlada uvjerenje da se plastičnim hirurzima najčešće obraćaju pjevačice i glumice. Obraćaju li Vam se i takozvani obični ljudi?*

BOROVIĆ: Ogroman broj pacijenata, koji traže estetske korekcije ne samo u Crnoj Gori nego i na svih šest kontinenata, jer sam imao priliku da se u to uvjerim u raznim klinikama, su takozvani obični ljudi. Devedeset osam posto su žene i muškarci profesija i zanimanja koje nemaju veze sa javnim životom, a posebno ne sa estradom. Osobe sa estrade, odnosno pjevačice, često daju publicitet i estetskoj hirurgiji tako što se slikaju u raznim magazinima, žutoj štampi, na televizijama i na osnovu toga stiže se potpuno pogrešan utisak o estetskoj hirurgiji. Prvi pogrešan utisak je da su one glavni pacijenti, a drugi što mnogi poistovjećuju estetsku hirurgiju sa njihovim izgledom. To je pogrešno, jer smo svjedoci da tu ima puno pretjerivanja – ogromne usne, ogromne grudi, neprirodan izgled... To nije cilj estetske hirurgije, ali kad se pomene estetska hirurgija mnogi odmah pomisle na ogromne grudi i usne i zategnuto lice. To je potpuno pogrešna predstava o estetskoj hirurgiji.

hirurga. Svaki estetski hirurg treba da uradi nešto onako sa čime se slaže, a ne da ispunjava nerealne želje pacijenata.

MONITOR: *Koji su preduslovi da bi se obavila estetska intervencija?*

BOROVIĆ: Da bih pacijenta primio radi estetske intervencije potrebno je nekoliko preduslova. Prvo, potrebno je da zaista postoji estetski problem, a ne umišljeni i da pacijentu taj estetski problem smeta, jer imate ljude kojima ne smetaju veliki nos ili klempe uši. Uvijek navodim primjer čuvene pjevačice Barbre Strejsend, koja ima veliki nos, ali on joj ne smeta. Uz to, pacijent treba da ima realna očekivanja – ne možete, na primjer, svake usne ili grudi estetski korigovati onako kako to pacijent želi. Najveći broj mojih pacijenata su oni koji imaju realan problem i realna očekivanja od estetske intervencije.

MONITOR: *Imate li pacijenata koji dolaze sa nerealnim zahtjevima?*

BOROVIĆ: Imam, ali veoma malo. Ako pacijent nije svjestan svih mogućih rizika i krajnjeg rezultata takve pacijente odbijam. Desi se da neko dođe i sa umišljenim problemom koji realno ne postoji. Dođe neko i kaže da ima klempe uši, a kad pogledam vidim da su mu potpuno prirodne uši i kod takvih pacijenata ne radim intervencije.

MONITOR: *Može li estetski hirurg garantovati uspjeh svojih zahvata?*

BOROVIĆ: Svakog hirurga, pa i estetskog, koji garantuje uspjeh svoje intervencije nazvao bih neozbiljnim šarlatanom. Zašto? Zato što je svaka operacija, od najmanjeg reza na koži, vađenja zuba ili bilo čega drugog, povezana sa mogućnošću

komplikacija. One mogu biti specifične i nespecifične. Ove druge su vezane za svaku vrstu hirurških intervencija, kao što su krvarenje i infekcija, a specifične su vezane za određenu vrstu operacije. Apsolutno svaka hirurška intervencija nosi neke rizike. Kao ljekar dužan sam da svakog pacijenta detaljno upoznam sa intervencijom koju ću da radim i mogućim komplikacijama i svaki pacijent potpisuje saglasnost da sve to prihvata i da je spreman na određene vrste komplikacija. Kod estetskih intervencija moguć je i nezadovoljavajući estetski rezultat. Kod nekih intervencija potrebne su i naknadne intervencije, takozvane reintervencije. To se obično dešava kod komplikovanijih intervencija, kao što su podizanje ili smanjenje grudi i podizanje stomaka.

MONITOR: *Šta možete da garantujete pacijentu?*

BOROVIĆ: Pacijentu mogu da garantujem da ću intervenciju uraditi na maksimalno profesionalan i savjestan način, da ću je uraditi po svjetskim standardima i koristiti materijale najboljih svjetskih proizvođača. Ako bih garantovao uspjeh korekcije bio bih neozbiljan. Loše rezultate i komplikacije nema

N nešto što ne izgleda prirodno ne može biti ni lijepo. Svaki estetski hirurg treba da uradi nešto onako sa čime se slaže, a ne da ispunjava nerealne želje pacijenata

samo onaj hirurg koji ne operiše.

Pacijenti pod uticajem medija i reklama misle da se estetske korekcije mogu obavljati bez komplikacija, da je to lak zahvat, a kad im predložim šta sve može da im desi često budu šokirani i zbunjeni izađu iz ordinacije. Ipak, kad se presaberu, kad ozbiljno shvate objašnjenja, vrte se kroz nekoliko dana da riješe svoj realni problem. To je otprilike kao kada hoćete da putujete do Kolašina. Znae sve moguće rizike na tom putu, ali ne odustajete od putovanja, a svakoga ko bi vam rekao da vam se neće ništa loše dogoditi, gledali biste kao neozbiljnog čovjeka. Znači, svaki pacijent mora biti upoznat sa mogućim komplikacijama i da rizici postoje. Estetska hirurgija je ekstremno odgovorna i teška hirurška disciplina! Zašto? Zato što na operacioni sto dolazi faktički potpuno zdrava osoba koja se ne operiše zbog zdravstvenog problema, a mogu da se dese sve moguće komplikacije kao kod bilo koje druge hirurške intervencije.

Uradio sam na hiljade estetskih operacija. Srećom, nikakvih većih i značajnih komplikacija nisam imao, a imam ogroman procenat zadovoljnih pacijenata. Broj onih drugih je veoma veoma mali, ali ipak ih ima. A i kod takvih, najčešće naknadnom korekcijom postigne se zadovoljavajući rezultat i zadovoljstvo pacijenta – što je svakako krajnji cilj. Na prvom mjestu su uvijek zdravlje i sigurnost pacijenta, a onda njihovo zadovoljstvo postignutim rezultatom intervencije.

Veseljko KOPRIVICA

HETA ASSET RESOLUTION

REAL ESTATE MONTENEGRO

STANOVI NA EKSKLUZIVNOJ LOKACIJI U BEČIĆIMA

NOVOIZGRAĐENI STANOVI NA SVETOM STEFANU

NOVOIZGRAĐENI STANOVI
U BUDVI, BEČIĆI

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me
www.aaaplatform.com

HIT NEDJELJE

„U javnosti, u medijima, nije popularno biti Srbin, tako je kreirana slika. To je zato što nema modernog pristupa, nema novih lica, nema nove energije, nema nove kulture politike, nema te nove estetike srpstva, i to se mora konstatovati ukoliko imamo hrabrosti da se pogledamo u ogledalu“.

Marko Mlačić, lider Prave Crne Gore

Miodrag Tabački

Scenograf:

„Profesionalac tačno zna šta gledalac može da vidi i prepozna, a šta mu se zbog udaljenosti scene i svetla može „podvaliti“. Drugo, a mnogo značajnije, jeste izbor i rešenje prostora koji se prikazuje. Balska sala je sigurno efektivnija od gimnastičke svlačionice, na primer. Veoma razlikujem scensko od privatnog, premda ni na jednom od ta dva plana ne dozvoljavam da budem prevaren. Inače, za pozornicu, a i mene lično, dobra kopija važi isto kao original. U životu sam se najeo torti koje su bile sa margarinom, a platio sam ih kao da su s puterom. Pristajao sam na to“.

(Večernje novosti)

Andres Manuel Lopez Obrador

Novoizabrani meksički predsjednik:

„Meksiko će postati sila - i promijenit će odnose moći. Nitko nam neće prijetiti zatvaranjem ili militarizacijom naših granica“.

(index.hr)

Boško Jakšić

Novinar i vanjskopolitički analitičar:

„I Vučić i Tachi idu putem koji je iscrtan prije svega u Washingtonu prošle godine, otkako su Amerikanci uzeli stvar u svoje ruke, pa tako imamo rješenje između Grčke i Makedonije, a sada imamo i nagovještaj rješenja pitanja Kosova i to će biti do 2019. godine“.

(klix.ba)

Kolinda Grabar-Kitarović

Predsjednica Hrvatske u intervjuu britanskoj televiziji:

„Moramo pokazati svoju ženstvenost, to nije slabost“.

(Večernji list)

Branka Krilović

Spisateljica:

„U modi su promena i sebičnost. Retko ko pristaje na odricanje, makar i u ime najbližih, u ime plemenitog cilja. Odbijanje da trčiš, odbijanje da budeš svud i u svemu, zadovoljstvo što nešto prolazi i bez tebe... to je ta starinska opcija o kojoj vredi razmisliti usred vremena koje hronično nema vremena“.

(Blic)

Mirta Maslač

Objavila prvi hrvatski roman iz života jedne klinike za psihijatriju:

„Zapravo želim pisati o onome o čemu bih htjela čitati, a ne mogu jer mi to baš i nemamo. Nedostaje nam queer književnosti koju pišu queer ljudi. Vjerojatno nisam jedina koja se tako osjeća pa ću iskoristiti i fortunou i vrlinu da to popravim“.

(Jutarnji list)

Milan St. Protić

Istoričar o Sreberenici:

„To je neoprostiv zločin. To je, po mom srpskom uvjerenju, ljaga na srpskom obrazu za sva vremena. Za sva vremena. Ako mi to radimo, onda ne možemo kazati ništa Hrvatima, ništa ne možemo kazati muslimanima, ništa ne možemo kazati Albancima i Nijemcima. Onda smo mi isti. Nikakve razlike onda nema. To što mi zamjeramo njima? Kad smo to isto radili mi“.

(Balkan Info)

Alida Bremer

Njemačka prevoditeljica:

„Slično kao i u slučaju Hrvatske, čijih je pisaca vjerojatno najviše na njemačkom tržištu, i pojedini pisci iz Srbije i Slovenije imaju stalne izdavače, a poneki i iz Crne Gore, Makedonije ili BiH, pa i s Kosova. Od starijih autora i dalje su u recepcijskoj svijesti njemačkih čitatelja jako poznati Ivo Andrić i Danilo Kiš, a nešto manje poznat, ali ne i manje cijenjen, je i Miroslav Krleža. Ovi 'klasici' su još uvijek neka vrsta garancije da se u slučaju bivše Jugoslavije može raditi o djelima ozbiljnih vrijednosti. Naravno, njemačka književna scena je velika i raznolika, dakle ono što se jednom kritičaru sviđa, ne mora se sviđati drugom, ali Bora Ćosić, Dragan Velikić, Dževad Karahasan, Dubravka Ugrešić, Slavenka Drakulić, Miljenko Jergović, Aleš Šteger, Andrej Nikolaidis, Goran Vojnović, Ivana Sajko, Marko Pogačar ili Edo Popović, da navedem samo najpoznatija imena, ostvarili su uistinu lijep uspjeh“.

(portalnovosti.com)

Hašim Tači

Predsjednik Kosova:

„Zato će se razgovarati o demarkaciji, o korekciji granice, ali ponavljam ni u kakvim okolnostima, ni po koju cenu i ni od koga, ne može biti nametnuta realizacija srpskih aspiracija o podeli Kosova. Dok je u okviru korekcije, verujem jako izvodljiv i prihvatljiv sa naše strane, institucionalizovani zahtev lidera Preševske doline za pripajanje Kosovu ukoliko bude sporazuma“.

(N1)

DEJAN ATANACKOVIĆ

Pisac, laureat NIN-ove nagrade, gostujući na Trgu pjesnika u Budvi:

„Glupost je postala instrument vladanja, a ona svoje motive nalazi u glupim predstavnicima vlasti, njihovim glupim medijima, glupim promoterima, u glupom tumačenju istorije, glupim nacionalnim ritualima..., u uništenju svega pametnog, građanskog, kritičkog, slobodnog, što bi moglo da bude demokratski korektiv glupoj vlasti. Ali, ta glupost vlasti, kao i svaka druga, vrlo je organizovana, ima jasan cilj da se suprotstavi svemu razumnom“.

(Vijesti)

ISIDORA GONCIĆ

Mlada rediteljka:

„Kao dete, rediteljja sam zamišljala kao nekakvog Čarobnjaka iz Oza koji tamo iza neke zavese sve kontroliše. Na režiju, ipak, ne gledam kao na nekakvu kontrolu, odnosno reditelja kao vođu robova koji će sve da ih maltretira, nego na kolektivni čin u kojem će svoje ideje svi saradnici moći da realizuju“.

(Politika)

MILOŠ BIKOVIĆ

Glumac:

„Ja sam odrastao na Karaburmi, što se nije mnogo razlikovalo od odrastanja u Mirijevu ili u bilo kom drugom 'problematičnom kraju'. Imao sam dodira više sa nasiljem nego sa kriminalom, ali ne u prevelikoj meri. Nekako me je Bog od toga sačuvao. Na Karaburmi se ginulo za par patika. Devedesete su bile zaista 'vesele'“.

(Blic)

OD SADA I ZA
PENZIONERE

TEHNOMAX

POTROŠAČKI KREDITI

do 24 mjesečne rate

N kamate
E troškova

B odlaska u banku

Sve na jednom mjestu!

**HIPOTEKARNA
BANKA**

Šta dovodi BMW u Mađarsku?

Mađarski ministar spoljnih poslova **Peter Sijatro** je ponosno objavio da će, nakon 17 meseci pregovora, BMW otvoriti pogon u Debrecinu. „Godišnje će se u Debrecinu proizvoditi 150.000 automobila, čime će već na početku biti stvoreno preko 1.000 radnih mesta“, hvali se mađarski ministar.

Izgradnja pogona u Debrecinu bi trebalo da počne za godinu dana, a **Šandor Rihter** iz bečkog Instituta za međunarodne ekonomske studije smatra da je to tek nastavak tradicije. Po njemu, investitorima je važno da je Mađarska snažno povezana sa Zapadom, da ima stručnu radnu snagu i da uživaju poreske olakšice.

Mađarska ima samo devet odsto poreza za pravna lica, što je najniža stopa u EU, podseća **Dirk Velfer** iz Nemačko-mađarske industrijske i trgovačke komore. Osim toga, mađarski sindikati su slabi: „2012. godine je u osnovi promenjen Zakon o radu“, kaže nemački stručnjak. Od tada su i propisi „još povoljniji za poslodavce“.

Sindikati u Mađarskoj čak nisu ni osnovani u svim preduzećima: „Većina sporazuma o platama se dogovora u samim fabrikama i nema tarifnih ugovora kao što ih ima u Nemačkoj. To je takođe prednost za poslodavca“, zaključuje Velfer. BMW objašnjava svoju odluku dobrom prometnom povezanošću Debrecina koji ima i svoj aerodrom, tamošnju kvalifikovanu radnu snagu, ali i postojeću mrežu proizvođača sastavnih delova koji tamo već deluju.

U Mađarskoj, zemlji sa oko deset miliona stanovnika, oko 500 hiljada radnih mesta direktno ili indirektno zavisi od nemačkih kompanija, procenjuje Velfer. Mađarski stručnjaci rado traže posao u tim kompanijama koje obično nude nešto bolje plate nego mađarske. A to koristi i mađarskoj vladi koja kod svakih kritika na njenu politiku ukazuje na dobre

ekonomске rezultate: četiri odsto rasta, podjednako niska stopa nezaposlenosti. „Marljivost Mađara, njihov radni moral i njihova kreativnost ne znaju za granice“, hvali svoju domovinu ministar Sijatro. Ali ti ekonomski uspesi **Orbanove** vlade imaju i drugu stranu. Vrš se ogromni pritisak na velike koncerne kao što su banke ili trgovački lanci. Austrijski poljoprivrednici su u Mađarskoj otkupili velika zemljišta, ali im je imetak oduzet potezom pera. Pravna nesigurnost je bila velika tema na početku Orbanove vladavine 2010, priznaje i čelnik Nemačko-mađarske komore.

Ali to se „poslednjih godina stišalo“. Povrh toga, nemački proizvođači automobila stoje pod posebnom zaštitom, smatra Šandor Rihter. Oni se zaobilaze i u propagandnim pohodima ove mađarske vlade protiv „stranaca“, ali im je jasno dato do znanja i glavno pravilo koje moraju da poštuju: ne smeju se uplitati u poslove i interese mađarske vlade i oligarha koje Orban štiti.

„Gde postoji neki mađarski kandidat sa blagoslovom države, tamo se strani investitori smatraju nepoželjnom konkurencijom“, kaže Rihter. Ali to se ne odnosi na automobilsku industriju jer „nema namere da se stvori nekakav mađarski Mercedes ili BMW“, zaključuje bečki ekonomista.

Dugoročno gledano, nemačke kompanije su i u Mađarskoj suočene sa problemom koji će postajati sve veći: odlazak stručne radne snage. Poslednjih godina je na stotine hiljada Mađara napustilo domovinu kako bi radili negde drugde, a prvo odlaze stručnjaci. Takva radna snaga koju će i u Mađarskoj zaposliti nemačke kompanije onda nedostaju u mađarskim.

Ako se bolje pogleda, ni poreski sistem u Mađarskoj nije najbolji. „Mađarska nije država sa malim porezima“, upozorava Rihter. Postoji doduše jednaka poreska stopa za prihod građana od 15 odsto, ali to jedino znači da oni koji ionako dobro zarađuju na ovaj način zarađuju odlično. Istovremeno, Mađarska ima jedan od najviših poreza na dodatnu vrednost u EU, čak 27 odsto, što za potrošače život u Mađarskoj čini veoma skupim.

Bečki ekonomista je oprezan i prema hvalospevima mađarske vlade o povoljnim ekonomskim pokazateljima. On zna da manjim kompanijama u Mađarskoj nipošto ne ide tako dobro. Stoga zaključuje da „taj ekonomski rast nije održiv“. Tu je pre svega novac i podrška Evropske unije koja je većinom pre izbora stigla u zemlju, što znači da u sledećih nekoliko godina iz Brisela neće stići mnogo. „U sledećim godinama računam da će u Mađarskoj stopa rasta biti najviše dva odsto“, misli Rihter.

Zapravo, on smatra da Mađarska ima potencijala za mnogo više. „Sa ispravnom ekonomskom politikom, više konkurencije, više transparentnosti i manje korupcije Mađarskoj bi moglo ići mnogo bolje nego što joj ide danas.“

Dw.de

U Mađarskoj se zbilja proizvode njemački automobili. Nakon Mercedesa, Audiya i Opela sada je i BMW najavio otvaranje pogona. Zašto je Mađarska tako privlačna za najvažniju granu njemačke ekonomije

ekonomске rezultate: četiri odsto rasta, podjednako niska stopa nezaposlenosti.

„Marljivost Mađara, njihov radni moral i njihova

Više od igre

Dok je bila na vlasti u Beranama, u periodu od 2006. do 2014. godine, Demokratskoj partiji socijalista nije bilo dovoljno što je svojim lokalnim i bjelosvjetskim tajkunima namještala sve moguće privatizacije, već je u jednom trenutku odlučila da privatizuju i tamošnji fudbalski klub.

Vlasnici su postali funkcineri te partije, njih devetorica, na čelu sa tadašnjim gradonačelnikom **Vukom Golubovićem**, protiv koga je danas podignuta optužnica u Specijalnom državnom tužilaštvu.

Kao i sve čega su se dohvatili, i fudbalski klub je neko vrijeme služio kao mala firma za politička zapošljavanja i pranje para, a onda se našao pred bankrotstvom i fiktivnim gašenjem.

Njegovi vlasnici danas bi se zbog tih dugova kluba rado odrekli. Neki tvrde da nije njihov, drugi da su im potpisi falsifikovani prilikom privatizacije, dok treći otvoreno vrše opstrukciju lokalnim vlasima, koje pokušavaju da klub povrate iz mrtvih i sačuvaju ga u susret velikom jubileju, stotoj godišnjici postojanja, što će se, ako se u međuvremenu ne ugasi, slaviti za godinu-dvije.

Zbog svega toga iz Opštine Berane saopšteno je ovih dana da niti mogu niti hoće ugasi Fudbalski klub *Berane* jer je on isključivo u privatnom vlasništvu devet, odnosno osam lica.

„Priče koje se plasiraju da Opština ima namjeru da ugasi klub zbog dugogodišnjih finansijskih i drugih problema netačne su i zlonamjerne. Mi, naprotiv, imamo namjeru da ga spašavamo. Pronašli smo dobrog menadžera iz privrede koji bi stao na čelo kluba, ali smo naišli na strašan otpor vlasnika i jednog broja ljudi koji su taj klub

Kao i sve čega su se funkcineri DPS-a dohvatili, i fudbalski klub je služio kao mala firma za politička zapošljavanja i pranje para, a onda se našao pred bankrotom i gašenjem. Njegovi vlasnici danas bi se zbog dugova kluba rado odrekli. Neki tvrde da su im potpisi falsifikovani prilikom privatizacije, a neki i vrše opstrukciju lokalnim vlasima, koje pokušavaju da klub povrate iz mrtvih u susret jubileju, sto godina postojanja

privatizovali, i odustali smo od toga“ – objašnjava **Goran Folić** načelnik Sekretarijata za sport, kulturu, mlade i saradnju sa NVO.

On kaže da FK *Berane* ima ogromna dugovanja isključivo privatnih vlasnika.

„Opštini Berane stižu presude i potraživanja nekadašnjih zaposlenih koja u ovom trenutku iznose oko četrdeset hiljada eura. Mi te presude prosljeđujemo Fudbalskom klubu, pa neka oni izmiruju obaveze. Ljudi su očigledno u zabludi, jer misle da

• BLOKOVANJE
SCEN ZA
ZASTUPANJE
I PREDSTAV-
LJANJE KLUBA
KOD NADLEŽ-
NIH ORGANA:
Vuka Golubović

je to klub Opštine Berane“ – kaže Folić.

On dodaje da na teritoriji Opštine ima trideset i pet sportskih klubova i da su svi privatni.

„Tako je i s ovim klubom. On je u vlasništvu devet osoba, od kojih je jedna, nažalost, u međuvremenu preminula. Tih osam ljudi treba da preuzmu sudbinu kluba i izmire sva dosadašnja dugovanja koja, prema našim saznanjima, iznose oko sto pedeset do dvjesto hiljada eura“ – kaže Folić.

Prema njegovim riječima, ti ljudi u naredna četiri mjeseca treba da preregistruju klub, ili će on u suprotnom prestati da postoji.

On podsjeća da je prilikom preuzimanja vlasti od Demokratske partije socijalista 2014. godine Opština formirala Komisiju za utvrđivanja činjeničnog stanja u FK Berane. Tada je utvrđeno da je samo u periodu od 2011. do 2014. godine Opština Berane ovom sportskom klubu prebacila 453.000 eura, ali da je u istom periodu utvrđeno da je dokumentacija neuredna i nezakonita, a radni odnosi u klubu nesređeni, te da je veći broj osoba primao plate, a da pri tom nijesu bili u radnom odnosu.

Folić naglašava da kompletnom sportskom infrastrukturu, kakvu nema skoro nijedan grad u Crnoj Gori, raspolaže Opština.

„FK Berane tu infrastrukturu može koristiti pod uslovima kao i svi drugi privatni klubovi u gradu. Mi ćemo nastaviti da ulažemo u sport i da što više mladih s ulica uvedemo na sportske terene, ali ovaj Fudbalski klub isključivo je u rukama osam privatnih vlasnika“ – poručio je Folić.

Na ove tvrdnje oglosio se jedan od vlasnika, fudbalski radnik i sekretar opštinskog odbora DPS Berane **Vojislav Došljak**. „Folić se ponaša kao da je postao sekretar u martu 2014., a ne u aprilu 2018. godine, pa tako za problem FK Berane optužuje neke imaginarne vlasnike a ne onog koji je stvaran, a to je Opština Berane“, rekao je on.

Došljak je kazao da se odluke Skupštine opštine moraju poštovati, pa i „odluka o preuzimanju osnivačkih prava i obaveza u FK Berane koja je izglasana na sjednici održanoj 8. i 10. 12. 2014. godine, od kada je Opština Berane postala osnivač FK Berane“, a koja je objavljena u službenom listu“.

Od tada, sve kritike i pohvale na račun FK Berane mogu ići samo na adresu Opštine.

„O nesuvislosti ostalih izrečenih tvrdnji neću dalje, ali ću Vas, kao bivši osnivač, fudbaler i aktuelni fudbalski radnik, a prije svega kao Beranac, zamoliti da zasučete rukave i, konačno počnete nešto da radite, kako biste spasili klub koji voli čitav grad“ – izjavio je Došljak.

Resorni sekretar međutim kaže da je reagovanjem aktuelnog fudbalskog radnika, potpredsjednika Fudbalskog saveza Crne Gore, predsjednika

Lokalna uprava pozvala je državno tužilaštvo da utvrdi kako je u periodu od 2006. do 2014. napravljen dug od preko 150.000 eura iako je u periodu od 2011. do 2014. godine Opština klubu udijelila 453.000 eura

• **GORAN FOLIĆ, NAČELNIK SEKRETARIJATA ZA SPORT, KULTURU, MLADE I SARADNJU SA NVO:**

„Namjeravamo da spasimo klub, ali smo naišli na strašan otpor vlasnika“

Fudbalske sjeverne regije i desne ruke **Dejana Savičevića**, bivšeg fudbalera, osnivača FK Berane, člana OO DPS-a Berane, i uz sve to Beranca Vojislava Došljaka doveden u neravnotežan položaj.

„Ja jedan protiv svih vas. Brojniji ste i jači, ali snaga argumenata je na mojoj strani. Ne možemo da govorimo o imaginarnim vlasnicima FK Berane, pogotovo ne kada među njima ima ovako svestranih ljudi. Svi su oni poznati po imenu i prezimenu. Svi osnivači, nabrojani u odluci o osnivanju Fudbalskog kluba Berane, donešenoj na sjednici osnivačke skupštine FK Berane, održanoj 1. 2. 2013. godine, a upisani u Registar sportskih organizacija – Rješenje br.UPI 01-139 od 3. 4. 2014. godine, kada je promijenjen naziv kluba (FK *Ivangrad* u FK Berane), imaju 11,11 odsto upravljačkih i vlasničkih prava“ – kaže Folić.

On tvrdi da je u ime Sekretarijata za sport, kulturu, omladinu i saradnju sa NVO, išao i u nadležno ministarstvo, kako bi se konsultovao i zatražio pomoć.

„Dobili smo odgovor da se radi o privatnom klubu, da se to vidi iz dokumenata te da mi nemamo pravo da se miješamo“ – kaže Folić i dodaje da poštuje zakone države u kojoj živi.

Folić tvrdi da je Odluka o preuzimanju osnivačkih prava i obaveza u FK Berane od 11. 12. 2014. godine, bez pravnog dejstva, jer je trebalo da joj prethodi ugovor o prenosu osnivačkog kapitala FK Berane, koji nikada nije zaključen između ugovornih strana, odnosno osnivača i Opštine Berane.

„FK Berane je bio, a i sada je u vlasništvu svojih osnivača. Postaviću pitanje

VOJISLAV DOŠLJAK JEDAN OD VLASNIKA, SEKRETAR OPŠTINSKOG ODBORA DPS: „Folić optužuje imaginarnе vlasnike a ne stvarnoga, a to je Opština Berane“

zašto je napravljen dug veći od 150.000 eura u periodu od 2006. godine do 2014. godine, dok je u periodu od 2011. do 2014. opština Berane ovom klubu prebacila 453.000 eura? Da li je pošteno da građani Berana plaćaju te dugove?“ – zapitao je Folić.

On je podsjetio da su osnivači i vlasnici FK *Berane* Vojislav Došljak, Faruk Pačarić (preminuo), Dragutin Joksimović, Fuad Ramusović, Aleksandar Šćekić, Radosav Golubović, Milojko Mijić, Novo Cimbaljević i Aleksandar Ćulafić, te da je za zastupanje i predstavljanje kluba u svim poslovima kod nadležnih organa ovlašten Vuka Golubović.

„Ostavljam im slobodu da svoja navodno povrijeđena prava ostvare pred nadležnim sudom“ – kaže Folić.

Lokalna uprava u Beranama i resorni sekretarijat pozvali su zbog toga državno tužilaštvo da u okviru svojih nadležnosti preduzme odgovarajuće radnje, utvrdi i ispita poslovanje FK *Berane* od 1996. godine do danas i utvrdi da li je neko zloupotrijebio ovlaštenja i položaj.

Tufik SOFTIĆ

ULCINJSKA KUHINJA POTENCIJALNI TURISTIČKI BREND

Put do srca preko bamije

Bogata kuhinja Ulcinja je dio kulture življenja i duhovne baštine tog grada. Nedovoljno je do sada bila dio turističke ponude. Ima najava da bi se to moglo promijeniti

vu će sezonu u Ulcinju obilježiti događaj koji je prije nekoliko večeri održan u Starom gradu. U kompleksu „Palate Venecija“, na Servantesovom trgu, domaćini i njihovi brojni gosti uživali su

u bamijama, predivnom jelu, jedinstvenom spoju ulcinjskog autohtonog kulinarstva, tradicije i istorije.

„Ako želite da me počastite, neka to bude bamija“, citirao je riječi nekadašnjeg američkog predsjednika

Bila Klinton poznati ulcinjski majstor kuhinje **Nijazi Resulbegović**.

„Bamija je jedna od najzdravijih namirnica, čudotvorna biljka jedinstvenog ukusa, koja se vjekovima koristi ne samo u ljekovite svrhe, već je to i specijalitet naših baka, supruga i sestara. Ako hoćete i pravi afrodizijak”, rekao je predsjednik Opštine **Ljoro Nrekić**.

Svima je jasno da kulinarsstvo mora biti značajan segment ulcinjske turističke privrede. Samo, to treba znati objediniti i ponuditi. Čitavih 2,5 milenijuma trajanja ovoga grada, plodotvorno prožimanje devet velikih kulturnih slojeva, splet civilizacija, naroda, religija i običaja pomoraca, gusara i trgovaca iz svih zemalja Mediterana, razmjena sa zaleđem uz plodnu ravnicu i povoljnu klimu, učinila je da Ulcinj ima jedinstvenu kuhinju koja je zdrava, laka, lepršava. Radost za sva čula.

Uz bamije, tu su, pored ostalih,

i japrak, riba kapama (u saftu), pita sa mesom od domaćeg pijetla ili divljači, čufte u kisjelom mlijeku, dolme, razni prilozi i salate, sve do slastica.

„Hrana je uglavnom lagana i sadrži obilje zdravih namirnica. Možda je najslbličnija libanskoj kuhinji”, kaže **Adaleta Bibezić** koja je sa svojom sestrom **Dženanom** nedavno objavila kuvar sa preko 130 ulcinjskih specijaliteta.

Resulbegović kaže da je za spremanje te hrane potrebno i mnogo ljubavi. U Aziji, i na Mediteranu, hrana je bitan dio mita i identiteta.

Ankete pokazuju da čak petina gostiju „želi steći nova kulturna iskustva i doživljaje, ali da im trenutna ponuda to ne omogućava“. Činjenica je takođe da je oko 37 odsto svih međunarodnih putovanja podstaknuto kulturnim elementima. Predviđa se da će gastroturizam rasti po stopi od oko 10 odsto na godišnjem nivou. On je već postao jedan od najdinamičnijih segmenata turizma.

Ulcinjski Stari grad vrvi od turista, ali je tradicionalnih jela u restoranima veoma malo.

„Gosti nam sve češće zamjeraju nemaštovitost i industrijsku ponudu u našim lokalima. I imaju pravo. Naš cilj mora biti da turistima ponudimo autentična ulcinjska jela uz koja mora ići priča o tome koliko se stoljećima spravljaju na takav način. Savremeni gost traži izvornost i za stolom, priču koju će spominjati kada se vrati kući”, kaže predsjednik Društva prijatelja i poštovalaca Starog grada „Kaljaja”, poznati turistički vodič **Ismet Karamanaga**.

Prema podacima Svjetske turističke organizacije (WTO), kad su u pitanju gastronomski turistički proizvodi, čak 79 odsto ispitanih smatra da su gastromanifestacije i sajmovi važni, 62 odsto istaklo je gastrorute i kulinarske radionice kao ključan dio ponude, a 59 odsto anketiranih ističe važnost sajmova i događanja koji uključuju ponudu lokalnih gastroproizvoda.

IzvjestajWTO-a pokazuje da

sve veći broj turista želi da isproba novitete, i da tom nastojanju gastronomski doživljaj igra ključnu ulogu. Gastronomija utjelovljuje tradicionalne vrijednosti povezane s novim trendovima u turizmu: poštovanje kulture i tradicije, zdrav način života, autentičnost, održivost, iskustvo.

Kuvari u svijetu i u Crnoj Gori sada su na velikoj cijeni. Potražnja za njima je ogromna, malo ih ima, pa su ubjedljivo najbolje plaćeni radnici u sektoru turizma i ugostiteljstva. Nakon nekoliko decenija u ulcinjskoj srednjoj školi od septembra će biti posebno odjeljenje kuvara.

„Turizam ne može opstati bez autentične kulture. Naš gastronomski identitet mora biti dio naše turističke prepoznatljivosti“, tvrdi direktor Turističke organizacije (TO) u Ulcinju **Fatmir Đeka**.

On naglašava da gosti sve više traže različitost, posebnost i izvornost. „Potrebno je poboljšati saradnju poljoprivrede i turizma kako bi se osiguralo tržište za plasman poljoprivrednih proizvoda a istovremeno poboljšali kvalitet i konkurentnost turizma. Gostu moramo na najljepši način predstaviti ono što mi jesmo: našu tradiciju, kulturu i domaći proizvod”, kaže Đeka. „TO intenzivno radi na pozicioniranju Ulcinja na gastrokarti regiona i Evrope, kao što je to sada slučaj, na primjer, sa kajtsurfingom”.

Izvjestaj WTO o gastroturizmu pokazao je da čak 88,2 odsto turističkih destinacija uzima u obzir gastronomiju kao strateški element u definisanju svog imidža.

Iz TO je najavljeno da će naredne godine organizovati manifestaciju „Ukusi Ulcinja”. „Kao krajnji rezultat želimo dobiti specijalizovane restorane koji će stalno nuditi više lokalnih jela, a gostima pružati i mogućnosti aktivnog učestvovanja u njihovoj pripremi. To bi za turiste mogao biti vrhunski doživljaj”, zaključuju iz te institucije. Vidjećemo dogodine.

Mustafa CANKA

Čitavih 2,5 milenijuma trajanja ovoga grada, splet civilizacija, naroda, religija i običaja učinila je da Ulcinj ima jedinstvenu kuhinju koja je zdrava, laka, lepršava. Radost za sva čula. „Hrana je uglavnom lagana i sadrži obilje zdravih namirnica. Možda je najslbličnija libanskoj kuhinji”, kaže **Adaleta Bibezić** koja je sa svojom sestrom **Dženanom** nedavno objavila kuvar sa preko 130 ulcinjskih specijaliteta

Detalj koji grad čini gradom

Prodavanje, odnosno kupovina polovne odjeće, sa čijom se praksom počelo još u 18. vijeku u Velikoj Britaniji kroz istoriju je predstavljalo vid otpora prema određenim društvenim pojavama.

U Americi, tridesetih i četrdesetih godina prošlog vijeka, garderoba iz „druge ruke“ predstavljala je alternativu tadašnjem dominantnom modelu konzervativne domaćice u suknji do sredine listova i frizuram pod konac. Već šezdesetih godina kupovina u *second hand*-ovima postala je ne samo težnja za individualnošću, već i borba protiv potrošačkog društva.

Danas, ukoliko se kupovina polovne odjeće ne posmatra samo kao posljedica ekonomske krize, može se naći i razlog koji kupovinu nošene odjeće čini društveno korisnom pojavom. Nije riječ samo o veoma povoljnim cijenama, već i o borbi protiv sistema na kojem počiva savremena konzumeristička civilizacija.

„Počela sam da kupujem polovnu robu kada sam otkrila da modna industrija dosta zagađuje životnu sredinu. Danas se proizvodi mnogo garderobe, u buticima stalno izlaze nove kolekcije“, kaže **Andrea**, studentkinja koja više od godinu dana rijetko kupuje odjeću na drugim mjestima. Nju je motivisalo na ovakav pristup posebno to što se danas roba uglavnom proizvodi u *sweatshopovima*, u kojima rade žene, ali i djeca i muškarci za niske nadnice u neuslovnim fabrikama, skoro potpuno obespravljeni. „Za mene to predstavlja način da manje učestvujem u zagađivanju životne

Sušтина приче о куповини у second hand radnjama nije samo u povoljnim cijenama, već i u borbi protiv sistema na kojem počiva savremena konzumeristička civilizacija

sredine, ali i da svojim novcem ne podržim velike kompanije koje eksploatišu ljude“, naglašava **Andrea**.

Naravno u ovoj se priči ne smije zanemariti ni moda, kao motiv nošenja second hand garderobe, te nije iznenađujuće da su žene najbrojniji kupci.

Dobri poznavaoци *second hand*-ova znaju da se u ovakvim radnjama nerijetko mogu, za veoma pristupačne cijene, naći komadi poznatih svjetskih brendova – od *H&M*-a do *Armanija*.

„Često nađem dobro očuvane

Valentina Kovačević Leković, *One Off*: „Ženama je nekad dosta svakodnevnih problema. Ona dođe, kupi nešto, to nije skupo, a sebi je uljepšala dan. Ovdje nikad ne znate šta ćete naći i čar je u tome što ne znate. Ovo nije konfekcija, ovo je za nekog ko zna da mašta“

ili skoro nove stvari, obično budu sa etiketama na koje inače nikad ne bih dala pare jer su bezobrazno skupe“, kaže **Sofija**, djevojka od dvadesetak godina, prebirajući po rafovima jednog od podgoričkih butika polovne robe. Iz radnje izlazi sa farmericama plaćenim dva eura, košuljom četiri, haljinom od osam i osmijehom koji nema cijenu.

UCrnoj Gori *second hand* radnje nalaze se u skoro svakom gradu, a posao ide dobro, iako još ima onih koji ne vole da se zna da ponekad kupuju tamo.

„Možda sam ih i ja jednom imala, dok sam bila mlađa“, kaže o predrasudama **Valentina Kovačević Leković**, vlasnica *second hand*-a *One Off*. Po njenom iskustvu, sve je manje onih koji sa podozrenjem gledaju na kupovinu nošene garderobe.

„Žene sve više shvataju da nema veze ko je nosio tu garderobu prije njih. Meni se, na primjer, dopada, što je haljinu nosila neka žena prije mene. Baš ima čar i posebnost iz tog razloga“, kaže ona. „Nosiš neku novu energiju, a onda je, uz svoju, prosljeđuješ nekom drugom ko će je opet nositi i to ide u krug“, dodaje uz osmijeh.

Valentina je, zajedno sa svojom prijateljicom **Jelenom Pejović**, prije pet godina otvorila ovaj nesvakidašnji *second hand*, za koji osjećate potrebu da dodete ponovo.

Ona u razgovoru za *Monitor* objašnjava da, kada su došle na ovu ideju, nisu htjele da to bude samo posao za zaradu: „Željele smo da napravimo neko mjesto koje će jednog dana biti kultno. Da se tu okupljaju umjetnice, žene iz svijeta politike, doktorke, obične i neobične.

Andrea, studentkinja:
„Najviše me je motivisalo da kupujem polovnu robu to što se danas roba uglavnom proizvodi u sweatshopovima u kojima rade žene, ali i djeca i muškarci za veoma male pare u neuslovnim fabrikama, bez velikog broja radničkih prava. Za mene to predstavlja način da manje učestvujem u zagađivanju životne sredine ali i da svojim novcem ne podržavam velike kompanije koje eksploatišu ljude“

...Da skupljamo krug žena koje i nama prijaju, a prijaju i one jedna drugoj“.

Odjeća koja se prodaje u ovoj radnji uvezena je iz Italije gdje, opet, pristižu komadi iz raznih krajeva svijeta – od Londona i Pariza, preko Pakistana, iz Egipta, Amerike, pa čak i Meksika. U malom prostoru ovog butika, može se osjetiti širina svijeta, mašte, kreativnosti, ali i slobode od pogrešne percepcije o polovnoj garderobi. Ovdje se mogu kupiti i *vintage* stvari, garderoba koja je na modnom tronu bila pedesetih i šezdesetih godina, a sada se uveliko vratila kao vrlo popularan trend.

Odjeća se brzo rasproda, što zbog originalnosti, što zbog povoljnih cijena. Unikatnost košta između pet i 25 eura, a na čestim sniženjima čak i manje.

Kada su u pitanju osobe koje dolaze ovdje da kupuju, Valentina Kovačević kaže da se vizija o emancipovanim i slobodoumnim ženama ostvaruje, a da su umjetnice najčešći posjetioci. „Interesantno, srećem te žene i skoro svaki naš komad koji sam prodala pamtim“, kaže.

Ona objašnjava zašto se mnoge dame zaljube u *second hand*: „Ženama je nekad dosta svakodnevnih problema. Ona dođe, kupi nešto, to nije skupo, a sebi je uljepšala dan. Ovdje nikad ne znate šta ćete naći i čar je u tome što ne znate. Ovo nije konfekcija, ovo je za nekog ko zna da mašta.“

Isidora, stalna mušterija *One Off-a*, kaže da se tu osjeća posebno. „Jedinstveni komadi i prijateljska atmosfera“. Za otkrivanje ovog *second hand-a* bio zadužen usmeni marketing. „Prijateljica, koja drži do svog izgleda i ne žali da plati vrlo skupocjenu garderobu, otkrila mi je da se često oblači kod Valentine i Jelene“, objašnjava Isidora.

Taj uvijek prisutni faktor iznenađenja posebna je, kaže, prednost kupovine u *second hand* radnjama. „Tu nađete nešto što ne očekujete. Možda i najkvalitetniju odjeću.“

Second hand. Detalj koji grad čini gradom.

Miljana DAŠIĆ

Svi stenjemo pod teretom prošlosti

MONITOR: *Prošli vikend protekao je u znaku obilježavanja 23. godišnjice hrvatske vojno-policijske akcije Oluja. U Hrvatskoj je 5. avgust slavljen kao istorijska pobjeda, a u Srbiji kao pomen žrtvama. Kako ste to Vi doživjeli?*

TERŠELIČ: Svakom obljetnicom smo sve dalje od priznavanja patnje, posebno od 2015. kad su prvi put organizirana odvojena službena događaja kao fizičke manifestacije dvije dimenzije VRA Oluja, sagledane iz perspektive pobjednika i stradalnika. Tada je Zagrebu i Kninu po običaju obilježena samo pobjeda i vraćanje teritorija u ustavno-pravni poredak Hrvatske, a u Srbiji prvi put komemoriran Dan sjećanja na stradanje i progon Srba u Sremskoj Rači. Do tada se parastos u Beogradu služio u organizaciji udruženja žrtava bez službenog pečata i govora izaslanika vlade. Od tada poruke svake godine samo produbljuju jaz između dvije zemlje. Mada se mnogima nakon posjete predsjednika Srbije u veljači ove godine činilo da bi se odnosi mogli poboljšati, sad su pali na najnižu razinu od potpisivanja Sporazuma o normalizaciji odnosa iz 1996. godine.

MONITOR: *Ovih se dana manipuliše brojem žrtava Oluje. Koliko je prema podacima Documente izbjeglo ili protjerano krajiških Srba, koliko je poginulo i koliko se vodi kao nestali?*

TERŠELIČ: Još je najrelevantniji

Interesa za suočavanje s prošlošću na najvišem političkom nivou nema ni u Hrvatskoj, a pripadnici nacionalnih manjina ostaju taoci vladajućih koji odbijaju da prihvate nepopularne činjenice. Kratkovidim otklanjanjem suočavanja s prošlošću, umjesto traženja prilika za dijalog baš o najtežim i najmračnijim stranicama istorijer, kao i načinima razvijanja zajedničkog a ne podijeljenog pamćenja, otežavaju razvoj ne samo naše već i susjednih zemalja

podatak međunarodnih organizacija o oko 200.000 izbjeglih i Hrvatskog helsinškog odbora o 677 smrtno stradalih civila. Zbog ograničenih sredstava nažalost nismo završili terenske provjere i analizu neophodnu za objavu rezultata istraživanje ljudskih gubitaka.

MONITOR: *Predsjednik Srbije Aleksandar Vučić poručio je da je svaki zločin vječan i ne može da se zaboravi ili slavi i da je „Hitler htio svijet bez Jevreja, a Hrvatska je željela Hrvatsku bez Srba”. Kako je na to reagovano u Hrvatskoj?*

TERŠELIČ: Izjava je dočekana kao skandalozna i najpromašenija do sada, mada mu ni prije nije bilo strano slati poruke namijenjene najostraženijim glasačima, rječnikom kog se ne bi postidio ni osuđeni ratni zločinac Vojislav Šešelj. Predsjednik Srbije nastavlja graditi narativ Srba kao najvećih ratnih žrtava, puštajući da agresija na Vukovar i etničko čišćenje Hrvata s jedne trećine teritorija u 1991. te strahovlada koja je uslijedila sklizne u drugi plan. Bira što će spomenuti stvarajući sliku prošlosti pogodnu za hranjenje nacionalističkih mitova, bez tematiziranja odgovornosti tadašnjeg vodstva Srbije za rat i svojih vlastitih postupaka u devedesetima. Smatram da tvrdim stavom prema Hrvatskoj poboljšava svoju političku poziciju u vrijeme neugodnih pregovora s Kosovom, ne mareći za probleme koje stvara. A nagomilana otvorena pitanja vezana uz rješavanje sudbine nestalih Srba i Hrvata kao i probleme izbjeglih i povratnika, ostavlja za neka druga vodstva koje će, nadam se, biti okrenuta vitalnim interesima građana vlastite i susjedne zemlje.

MONITOR: *Hrvatski premijer Andrej Plenković rekao je da 23 godine nakon operacije Oluja Hrvatska šalje Srbiji i srpskoj*

manjini poruke istine, saradnje i mira i da Hrvatska želi i istinu o velikosrpskoj agresiji, ali nespremnost nekih da se suoče s prošlošću odgađa pomirenje...

TERŠELIČ: Pošto je ponovo propustio spomenuti priznanje patnje ubijenih civila i zarobljenika, nedvojbeno je da interesa za suočavanje s prošlošću na najvišoj političkoj razini nema ni u Hrvatskoj, a pripadnici nacionalnih manjina ostaju taoci vladajućih koji odbijaju prihvatiti nepopularne činjenice. Kratkovidim otklanjanjem suočavanja s prošlošću, umjesto traženja prilika za dijalog baš o najtežim i

najmračnijim stranicama povijesti, kao i načinima razvijanja zajedničkog a ne podijeljenog pamćenja, otežavaju

Mada se mnogima nakon posjete predsjednika Srbije u februaru ove godine činilo da bi se odnosi između Hrvatske i Srbije mogli poboljšati, sad su pali na najniži nivo od potpisivanja Sporazuma o normalizaciji odnosa iz 1996. godine

razvoj ne samo naše već i susjednih zemalja.

MONITOR: *Prošle godine predsjednica Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović je u Kninu rekla da žali zbog gubitka svakog života, i hrvatskog i srpskog, i da se nada da će jednog dana biti moguće „zajedno sa srpskom zajednicom” obilježiti Oluju”. Kakvi su preduslovi za to?*

TERŠELIČ: Samo bi iskreno prihvaćanje odgovornosti za posljedice zločina iz Drugog svjetskog rata, te političkog nasilja u vrijeme jugoslavenskog socijalizma kao i teških povreda ljudskih prava u ratovima od 1991.–2001. stvorilo pretpostavke za humaniziranje odnosa prema mrtvima i uvažavanje među preživjelim. Svjesno koristim baš tu riječ „preživjeli“, jer svi stenjemo pod teretom prošlosti koji bi se mogao smanjiti prihvaćanjem odgovornosti za vlastite pogreške. Kako je pokazalo nedavno istraživanje Hrvatske udruge poslodavaca, mnogi, posebno mladi, bježe u druge zemlje prvenstveno zbog loše društveno političke klime. Usprkos njihovom odlasku, većina naših političara i političarki, i to ne samo iz stranaka na vlasti, odbijaju sagledati složenost ratnih zbivanja i priznati patnju žrtava, što bi doista oslobodilo svekoliike stvaralačke potencijale.

MONITOR: *Da li je predsjednica Hrvatske trebala da odlikuje Anta Gotovinu i Mladena Markača, koji su predvodili akciju Oluja i nepravosnažno bili osuđeni pred Haškim sudom?*

TERŠELIČ: U tome ju je mogla spriječiti politička mudrost, jer za odlikovanje nakon oslobađajuće presude u Haagu nije bilo formalnih zapreka. Je li se bar zapitala kako će na odlikovanje zapovjednika postrojbi, čiji su pripadnici počinili zločine, reagirati porodice ubijenih? Očito ju je vodila želja da učvrsti svoj položaj na listama popularnosti u Hrvatskoj, a ne promišljanje najboljih koraka za unaprjeđivanje suradnje sa susjedima, posebno sa Srbijom.

MONITOR: *Predsjednik SNV Milorad Pupovac kaže da je za*

vrijeme Oluje izbjeglo oko 200 000 Srba, ali „svijest o toj činjenici, a da o savjesti ne govorimo, u društvu ne postoji ni danas“. Je li u pravu?

TERŠELIČ: Posve je u pravu, jer o sudbini izbjeglih vodi računa samo manjina. Mada javnost u Hrvatskoj zna za zločine počinjene u tijeku i nakon VRA Oluja prostor za dijalog o načinima priznanja patnje se sužava. Vrlo važan instrument u ograničavanju slobode izražavanja postala je Deklaracija o Domovinskom ratu, koja se u javnosti često nameće kao jedina moguća interpretacija. Koplja se lome oko pitanja karaktera rata kao i hrvatskog angažmana u ratu u Bosni i Hercegovini.

MONITOR: *Da li će ovakvo obilježavanje Oluje još više zaoštriti odnose između Hrvatske i Srbije?*

TERŠELIČ: Hoće, jer ni jedni ni

drugi ne žele u svoju sliku uključiti drugu stranu rata, već se drže samo svoje perspektive. Zabrinjava kako se brzo poništavaju rezultati velikih napora uložениh u izgradnju povjerenja u vrijeme predsjednika Mesića, predsjednika Josipovića i predsjednika Tadića.

MONITOR: *Predsjednica Hrvatske je prilikom nedavne posjete Jasenovcu osudila ustaške zločine, ali na nju se okomila hrvatska radikalna desnica, koja godinama pokušava da dokaže da je Jasenovac bio samo radni logor. Šta to govori?*

TERŠELIČ: Zbog umanjivanja značaja ustaških zločina od strane uzastopnih vlada od 1991. nadalje hrvatsko društvo je podijeljeno oko pitanja tko je pobijedio u Drugom svjetskom ratu. Danas mnogi, posebno među mladima, nemaju pravu sliku uloge partizana. U prosvjedu, već tri godine za redom, nasljednici žrtava Holokausta, genocida nad Srbima i genocida nad Romima i antifašisti ne obilježavamo godišnjicu proboja iz Jasenovca skupa s vladinim institucijama.

MONITOR: *Vi ste nedavno predložili da Državno*

odvjetništvo (DORH) osnuje specijalni odjel za ratni zločin, kako bi bili efikasnije procesuirani ratni zločini. Kakve su šanse da se to realizuje?

TERŠELIČ: Žao mi je što odjel po uzoru na USKOK nije osnovan u vrijeme njegova osnivanja, početkom ovog stoljeća.

MONITOR: *Upozorili ste da još nije završena istraga za zločine koje su pripadnici Hrvatske vojske počinili 1995. u selima Komić i Poljice, te da je pred hrvatskim pravosuđem procesuiran jako mali broj zločina. Čime to objašnjavate?*

TERŠELIČ: Najvažniji su razlozi premali kapaciteti državnog odvjetništva te nepovoljna politička klima za procesuiranje zločina počinjenih od strane pripadnika hrvatskih postrojbi. Od malobrojnih postupaka za zločine u tijeku i nakon VRA Oluja spomenut ću suđenje za zločin u Prokljanu i Mandiću, okončano pravomoćnom osuđujućom presudom Boži Bačeliću na sedam godina zatvora za ubojstvo supružnika Damjanić te ratnog zarobljenika Vuka Mandića. Postupak za zločin u Gruborima završio je oslobađajućom presudom dvojici pripadnika Antiterorističke jedinice (ATJ) Lučko, Franji Drlji i Boži Krajini. Zbog zavjere šutnje između tridesetak sudionika akcije, u kojoj je ubijeno šest starijih srpskih civila kao i neučinkovitosti istrage i suđenja, teret odgovornosti zbog počinjenog zločina još ostaje na svim pripadnicima ATJ Lučko.

MONITOR: *Retorika i tenzije u regionu posljednjih dana podsjećaju na devedesete. Da li su mogući novi sukobi ili će sve to prevladati razum?*

TERŠELIČ: Vjerujem da će ipak zapuhati novi vjetrovi. Raduje me što Vlada Crne Gore konzistentno podržava važne regionalne poduhvate, poput inicijative za REKOM, uviđajući da umjesto jednostranih interpretacija trebamo sagledavanje počinjenih zločina iz različitih perspektiva.

Veseljko KOPRIVICA

Je li se Kolinda Grabar Kitarović bar zapitala kako će na odlikovanje zapovjednika vojnih jedinica, čiji su pripadnici počinili zločine, reagovati porodice ubijenih? Očito ju je vodila želja da učvrsti svoj položaj na listama popularnosti u Hrvatskoj, a ne promišljanje najboljih koraka za unaprjeđivanje saradnje sa susjedima, posebno sa Srbijom

TELEVIZIJA
Vijesti

BOJE JUTRA

JUTARNJI PROGRAM TELEVIZIJE VIJESTI

**RADNIM DANIMA
OD 6:30^h DO 9:30^h**

Presedan koji bi uzdrmao Balkan

Izgeda da su sve opcije u igri, uključujući i onu o razgraničenju Srba i Albanaca i razmjenu teritorija tako što bi Preševska dolina pripala Kosovu a sjeverni dio Kosova Srbiji. Ta ideja je skopčana s mnoštvom rizika

• DVOŠMISLENE IZJAVE:
Hašim Tači i Aleksandar Vučić

Iako se smatralo da je s proglašenjem nezavisnosti Kosova završen proces raspada bivše Jugoslavije, očito je da se još kalkuliše s prekrajanjem granica na Balkanu. Zbog toga su sve opcije u igri, uključujući i razmjenu teritorija tako što bi Preševska dolina pripala Kosovu a sjeverni dio Kosova Srbiji.

Komentarišući otvoreno pismo episkopa raško-prizrenskog **Teodosija** o odlasku i prodaji imovine Srba s Kosova zbog gotovo svakodnevnih medijskih špekulacija o podjeli Kosova, srpski predsjednik **Aleksandar Vučić** je prijeteći upozorio da ukoliko ne bude razgraničenje s Albancima, srpski narod treba da se spremi da za 40 godina brani Vranje. Po njemu, demografija je najbolje albansko oružje.

Vučiću je odgovorio premijer Kosova **Ramuš Haradinaj**. Po njemu, ideja o podjeli Kosova ili razmjena teritorije sa Srbijom znači – rat. Pridružio mu se šef prištinskog tima u dijalogu s Beogradom **Avni Arifi** ocjenom da bi onog trenutka kada bi granice bile precrtane, to

odvelo na put u ćorsokak. Nijedna institucija ne bi trebalo da padne pod uticaj srpske propagande i pregovara o tom pitanju, konstatovao je Arifi.

Međutim, nedavno je ambasador SAD u Prištini **Greg Delavi** na nekoliko puta ponovljeno novinarsko pitanje odbio da direktno odgovori da li bi Vašington podržao razmjenu teritorija. Ambasador se usredsredio na nužnost sveobuhvatnog dogovora Beograda i Prištine, što su neki analitičari protumačili kao da bi Sjedinjene Američke Države prećutno prihvatile i takvu opciju.

Po mišljenju **Danijela Servera**, profesora Univerziteta Džons Hopkins, Brisel i Vašington su uvidjeli da će integracija opština sa srpskom većinom na sjeveru u kosovski sistem ići izuzetno teško.

Stoga, ne isključuju nijednu opciju samo da bi se napokon postigao dogovor Beograda i Prištine i osiguralo da Srbija prizna nezavisnost Kosova.

Uprilog takvim kalkulacijama ide i prvi put izrečeni stav predsjednika Kosova **Hašima Tačija** o korigovanju granica sa Srbijom. Tako bi Preševo, Bujanovac i Medveđa bili

• **PROMJENA GRANICA SRBIJE I KOSOVA IZAZVALA BI LANČANE POSLJEDICE NA BALKANU I SVUDA U SVIJETU: Danijel Server, profesor Univerziteta Džons Hopkins**

priopjeni Kosovu, dodajući da to podrazumijeva „potpuno odbijanje svake pomisli o podjeli Kosova”.

Takva Tačijeva ideja, po analitičarima, zvuči neuvjerljivo jer ne postoji nijedan razlog zbog koga bi se Srbija odrekla svog dijela a da ne dobije ništa zauzvrat. „Tači odlično zna da se ni Medveđa, ni Bujanovac ni Preševo neće pripojiti Kosovu i da izjava o tome samo manipulirše osjećanjima Albanaca u Preševskoj dolini. Ideja o „korekciji granica” je samo eufemizam za podjelu Kosova“, kazao je poslanik opozicione partije Alternativa **Iljir Deda**.

Iz Vučićeve primjedbe da će se za „40 godina Srbija braniti kod Vranja” proizlazi da je nužno razgraničenje Srba i Albanaca. Jedna od opcija mogla bi biti povlačenje granice u blizini Vranja, odnosno prepuštanje tri pomenuta grada za četiri opštine na sjeveru Kosova.

U prilog toj ideji išla bi situacija na terenu. Prištinske institucije ne kontrolišu sjever, a ni zvanični Beograd nije uspio da suštinski integriše Preševsku dolinu, naročito nakon pobune Albanaca 2001.

No, ta ideja je skopčana s mnoštvom rizika. Nijednim prekrajanjem granica po etničkom kriterijumu na nacionalno izmiješanom prostoru ne može se osigurati da svi pripadnici jednog naroda žive u jednoj državi.

Postavlja se pitanje sudbine Srba iz tri grada u slučaju njihovog pripajanja Kosovu. U Preševu, prema popisu iz 2002. godine, Srbi čine oko devet odsto stanovništva, u Bujanovcu 34, a u Medveđi čak 84 procenta. Da li bi se ti Srbi odselili u Srbiju ili bi pristali da budu dio države Kosovo? Isto pitanje se nameće i u slučaju Albanaca koji žive na sjeveru Kosova, ukoliko bi se priključio Srbiji.

Takođe, opšte je poznato da oko 60 odsto Srba na Kosovu živi južno od Ibra kao i da se njihove kulturne i istorijske znamenitosti nalaze uglavnom na tom prostoru. Njihov položaj nakon takvog prekrajanja granica bio još neizvjesniji.

Po mišljenju Servera, takav scenario bi povećao podršku Albanaca na Kosovu i Makedoniji za ujedinjenje s Albanijom, čime bi se destabilizovala vlast u Skoplju. Po sistemu spojenih sudova, Republika Srpska bi težila ujedinjenju sa Srbijom, a Hrvati u BiH, u kantonima u kojima su u većini, nastojali bi da

se priključe Hrvatskoj.

Takav rasplet imao bi posljedice i na međunarodnom planu jer bi Rusija to iskoristila kao presedan za cementiranje svoje kontrole na Krimu, Južnoj Osetiji, Abhaziji i Pridnjestrovlju. Ima mišljenja da koncept podjele postojećih država najviše odgovara Rusiji zbog pitanja Krima.

U Evropskoj uniji postoji pet država koje nisu priznale Kosovo iz domaćih razloga. Još je mnogo više zemalja u svijetu koje dolaze u problem s nekim „svojim Kosovom”.

Srbija bi mnogo rizikovala – ne samo zbog činjenice da je Preševska dolina od velikog značaja za nju jer joj omogućava stratešku kontrolu nad Vardarskom dolinom i izlazak k luci u Solunu. Time bi otvorila Pandorinu kutiju jer se na taj presedan jednoga dana mogu pozvati Sandžak i Vojvodina.

Istorija Balkana, ali i primjeri razmjene stanovništva između Grčke i Turske ranih dvadesetih prošlog vijeka, te hindusa i muslimana poznih četrdesetih na Indijskom podkontinentu, pokazuju da nema rješenja za nacionalne sukobe na „etničkom načelu”. U praksi nije moguće osigurati „etničku čistotu”

Najnoviji talas

Politikari u Srbiji i na Kosovu do sada su bili suzdržani u izjavama o razmjeni teritorija, podjeli ili korekcijama granica. Srpski pisac **Dobrica Ćosić** bio je jedan od rijetkih koji se još devedesetih zalagao za podjelu Kosova. Na drugoj strani, akademik iz Prištine **Redžep Ćosja**, svojevremeno je isticao da bi razmjena Preševske doline za sjever Kosova jedino mogla da stabilizuje odnose Beograda i Prištine. Bivši makedonski premijer **Ljupčo Georgijevski** tvrdi u autobiografskoj knjizi da je s pokojnim srpskim premijerom Zoranom Đinđićem razgovarao o razmjeni teritorija između Makedonije, Albanije i Kosova.

Ideju o „dogovornom” rješenju za Kosovo koje bi postigli Beograd i Priština gaje i u djelovima međunarodne zajednice. Takvu opciju pomenuli su još prije nekoliko godina američki republikanski kongresmen **Dejna Rorabahe**r i bivši britanski ambasador u Beogradu **Ajvor Roberts**. Zvanični Vašington tada se distancirao od takvih ideja. Tu opciju je pominjao prije pet godina i bivši koordinator Pakta za stabilnost jugoistočne Evrope **Erhard Busek**, a početkom ove decenije Međunarodna krizna grupa.

Najnoviji talas priča o razmjeni teritorija pokrenuo je prošlog decembra bivši britanski diplomata **Timoti Les**. On je u časopisu *Foreign Affairs* napisao da je propala zapadna politika pomirenja i multietničkih država na Balkanu. On se zalaže za stvrnjanje Velike Albanije, Hrvatske i Srbije.

tako što bi se u jednoj nacionalnoj državi okupili svi pripadnici istog naroda bez manjinskih zajednica. Ključni problem je što „etničko načelo” podrazumijeva da se na „drugog” gleda s podozrenjem pa i neprijateljski.

Ozbiljni analitičari upozoravaju - Srbi i Albanci ne mogu postići istorijski sporazum gledajući ko će koga nadmudriti, ili razgraničenjem koje će ličiti na podizanje kineskog

Nedavno je ambasador SAD u Prištini Greg Delavi na nekoliko puta ponovljeno novinarsko pitanje odbio da direktno odgovori da li bi Vašington podržao razmjenu teritorija. Ambasador se usredsredio na nužnost sveobuhvatnog dogovora Beograda i Prištine, što su neki analitičari protumačili kao da bi Sjedinjene Američke Države prećutno prihvatile i takvu opciju

Tramp kontra prethodnicima

„Administracija američkog predsjednika **Donald Trampa** dala je zeleno svjetlo za podjelu Kosova”, piše prištinska *Gazeta ekspres*, pozivajući se na neimenovane diplomatske izvore. Prema saznanjima tog lista, Trumpova administracija složila se da Kosovo da teritoriju Srbiji u zamjenu za priznavanje.

Ova radikalna promjena dešava se nakon dolaska na mesto savjetnika za nacionalnu bezbjednost Džona Boltona. Bolton je, navodi list, poznat po svom „antikosovskom pristupu” iz vremena kada je bio ambasador SAD u UN.

Prištinski dnevnik navodi da se ne zna šta će se desiti ako se bude diralo u „granice” Kosova. „Zna se to da administracija Donald Trampa razmišlja kao i Rusija kada je riječ o podjeli Kosova”.

Iz njemačke ambasade u Prištini je saopšteno da zvanični Berlin ostaje pri stavu protiv podjele Kosova.

zida između dva naroda. Jedini put je promjena percepcije tako što će jedni druge doživljavati kao partnere k zajedničkom cilju. Ukoliko se to ne desi, oba naroda će biti osuđena na začarani krug podozrenja, sukoba i civilizacijskog propadanja.

Predstavnici više od 35 organizacija civilnog društva iz Srbije i s Kosova pozvali su predstavnicu EU **Federiku Mogerini** da se nedvosmisleno izjasni protiv podjele Kosova ili razmjene teritorija između Kosova i Srbije prema etničkom principu. „Sve češći nagovještaji mogućnosti prekrajanja granica šalju vrlo opasnu poruku, kako građanima Srbije i Kosova, tako i cijelom regionu, da postoji realna mogućnost legitimisanja opasnog

principa etničkog vlasništva nad teritorijom – principa koji je ovaj region u nekoliko navrata gurnuo u krvave sukobe”, navodi se u pismu.

NVO su ocijenile da bi ovakav razvoj događaja neminovno proizveo lančanu reakciju i u drugim balkanskim državama i doveo do niza zahtjeva za promjenama granica na Balkanu, što otvara vrata novim sukobima. Srbima i Albancima koji žive na ‘pogrešnoj strani’, ovim bi se poslala poruka da treba da se presele u „svoju” etničku državu što bi moglo da dovede do još jednog egzodusa stanovništva na Balkanu.

U pismu su pozvani svi akteri, domaći i međunarodni, da se suprotstave pokušajima uvođenja etničkog principa kao vrhovnog u izgradnji država na Balkanu. „Svaka država koja počiva na diskriminaciji i podjeli građana po bilo kojoj osnovi unaprijed je osuđena na propast”. Zaključak je NVO da sve više mladih ljudi već napušta Srbiju i Kosovo. Teritorije, za koje se nacionalne i političke elite danas grčevito bore, ostaće bez pokretačkih demokratskih snaga.

Iako se zvanično razgraničenje i razmjena teritorija na sjeveru Kosova i jugu Srbije možda nikada ne desi, najvjerovatnije da će decenije raznih veoma napetih pregovora i niza sporazuma samo podsticati predstavnike manjina da napuštaju miješane sredine.

Milan BOŠKOVIĆ

JEDNA JE BORKA

U našem medijskom okruženju, mislim na prostor gdje se bar jezički svi razumijemo (!?) mnogi su se, bez ikakvih ozbiljnih razloga proglasili kolumnistima. Mnogi čije tekstove ne vrijedi tretirati ni u kakvom kriteriološkom smislu. Zato nam je medijski prostor kontaminiran nepodopštinama, od onih diletantskog tipa do najjeftinije fašističke propagande.

Međutim, postoje i primjeri koji pokazuju da spoj majstorskog pisanja kolumnističkih tekstova sa moralnom okomicom u mišljenju itekako primiće žanr kolumne čisto književnosti. Takav primjer je najnovija knjiga Borka Pavićević *Glava u torbi*, Centar za kulturnu dekontaminaciju Beograd, 2017.

Komentirajući na jednoj stranici novinskog teksta u jedinoj relevantnoj dnevnoj novini danas u Srbiji, beogradskom *Danasu*, sve ono što je ulazilo u vizir njenog oštroumnog, intelektualno visokopotentnog diskursa, Borka Pavićević je izgradila intelektualno vrlo specifičan, a nerijetko i filozofski premoćan stav o brojnim pojavama ne samo kulturnog nego i političkog života na jugoslavenskim prostorima. Ona je hrabro, polemički žustro i nadasve pošteno ocjenjivala sve ono što je bogatilo, ali i uništavalo duhovnost, ali i političku i ekonomsku perspektivu naših života.

Pavićevićeva je beskompromisno secirala snizilice naših krajnje bijednih života. Na matrici koju je intelektualno povijesno i filozofski uspostavila velika Latinka Perović, govoreći o Srbiji koja i dalje živi devetnaestovjekovnim ritmovima, Borka Pavićević konstituira potpuno autentičan način tretmana najsloženijih problema u društvu. Jezik kojim piše nije opterećen

lažnim intelektualizmom niti naivnim kvaziintelektualnim *kićenjem* metafora samo radi metafora. Borka uspijeva na terenu najtankoćutnije literature, a ne tek i samo publicizma, razvijati premoćan sistem ocjene društvenih pojava i fenomena današnjice.

Pavićevićeva je i u dramaturškom smislu odlično složila cjeline svoje knjige koja nosi naziv njene kolumne iz *Danasa*.

Kada bi u našem književnom životu bilo više ovakvih knjiga o kojoj književni kritičar Saša Ćirić piše briljantan pogovor i naši životi, ali i svijet oko nas, bili bi daleko sadržajnije, ljudskiji, pošteniji i europski relevantniji.

Knjiga *Glava u torbi* govori moćnim i sadržajnim krikom. Moramo svi biti osvješteniji i oljuđeniji nakon čitanja ove knjige dalekosežnih poruka i krajnje poštenog angažmana.

Jednostavno kazano - jedna je Borka. Pionoseći istinu u svojoj kolumni, ona nas opominje, ali i upućuje kako ovaj svijet može biti i mjesto smislenijeg i sadržajnijeg življenja nego što je ovo naše!

Piše:
**Gradimir
GOJER**

Borka Pavićević
„Glava u
torbi“, Centar
za kulturnu
dekontaminaciju
Beograd, 2017.

Djeca su na prvom mjestu

Nagrada publike 32. Filmskog festivala Herceg Novi - Montenegro film festival pripala je filmu *Zlogonje* Raška Miljkovića. Film je od publike dobio ocjenu 4,48. Ovo ostvarenje takmičilo se u selekciji dugometražni igrani film sa još 11 filmova.

Zlogonje donosi priču o Jovanu, dječaku od deset godina, koji je rođen sa parcijalnom cerebralnom paralizom. Kroz svoju maštu on bježi u svijet fantazija u kome je slobodan da uradi šta god želi i bude ko god poželi.

Ova priča nastala je pod vodstvom producentkinje Jovane Karaulić i

Pošto imam mlađu braću i sestru htio sam da napravim film u kome bi oni mogli da uživaju, ali i da im pomognem da raščiste neke stvari u svom univerzumu, pošto smo djeca razvedenih roditelja, a velika tema filma je baš razvod iz dječije perspektive

producentke kuće *Akcija produkcija*, a scenario koji je nastao po motivima knjige *O dugmetu i sreći* autorke Jasminke Petrović, napisali su Marko Manojlović i Miloš Krečković. Koproducent i na ovom filmskom ostvarenju su kuće *This and That* iz

Beograda kao i *Dream Factory* iz Makedonije. Direktor fotografije je Mikša Anđelić, kostimografkinja je Milena Milenković, montažer filma *Zlogonje* je Đorđe Marković, dok je scenograf iskusni Aljoša Spajić. Uloge tumače djeca Mihajlo Milavić

i Silma Mahmuti, kao i Jelena Đokić, Bojan Žirović, Dubravka Kovjanić, Olga Odanović, Jelena Jovanova, Stela Četković...

MONITOR: *Prije crnogorske premijere filma „Zlogonje” rekli ste mi da jedva čekate da vidimo reakciju publike i da ste veoma uzbuđeni. Film bi mogli okarakterisati kao dječiji, pa je zanimljivo da je dobio nagradu publike. Kakve su vam impresije nakon ove nagrade?*

MILJKOVIĆ: Presrećni smo reakcijom, posebno pošto je u Herceg Novom bila pretežno odrasla publika! Do sada smo najviše putovali po dječijim festivalima i bile su veoma pozitivne kritike, ali je na Kanli Kuli bila neverovatna atmosfera, delovalo mi je kao da je cela publika bila uvučena u priču i da su se zaista poistovetili sa junacima i emotivno se povezali sa Jovanom i Milicom. A sama nagrada nam je fantastičan podstrek pred premijeru u Srbiji i početak bioskopske komunikacije sa publikom.

MONITOR: *Film „Zlogonje” je osvojio nagradu za najbolji igrani film za uzrast od osam do deset godina na TIFF Kids festivalu u Torontu, koji je sastavni dio jednog od najznačajnijih filmskih festivala na svijetu. Žiri mladih je tada izjavio da film predstavlja veliko iskustvo iz kojeg svi mogu mnogo da nauče. Kakav je osjećaj kada shvatite da ste sve vrijeme bili u pravu vjerujući da pravite dobar film?*

MILJKOVIĆ: Tada smo bili van sebe od sreće. Zapravo smo prvi put gledali zajedno film na kontrolnoj projekciji u Bioskopu u Beogradu, samo nekolicina nas autora, i tada smo prvi put naglas izgovorili: „Napravili smo super film!”. Ali, nismo bili sigurni kako će deca reagovati na njega. Zato nam je

Nije bilo pretjerano teško odlučiti se za baš ovaj podvig. Scenario je odlično napisan i na prvo čitanje sam se zaljubio u likove i u priču i bio sam siguran da ta priča mora da se ispriča

posebno drago bilo kada su baš deca iz dječijeg žirija prepoznala kvalitet filma, a onda još i dodala kako se iz njega može ponešto i naučiti. Nismo mogli ni da se nadamo takvom uspehu.

MONITOR: *Na ovom području je zapravo rijetkost da se snima dječiji film, a „Zlogonje” na bajkovit način prikazuju kako u modernom društvu nepremostivi problemi postaju rješivi uz ljude koje voliš. Kako je nastala ideja da snimate*

ispriča. Pošto imam mlađu braću i sestru hteo sam da napravim film u kome bi oni mogli da uživaju, ali i da im pomognem da raščiste neke stvari u svom univerzumu, pošto smo deca razvedenih roditelja, a velika tema filma je baš razvod iz dječije perspektive. Nadam se da su im se barem neke kockice složile posle gledanja *Zlogonje*.

MONITOR: *Film je porodična priča čiji su glavni akteri djeca, a glavni junak je dječak obolio od parcijalne cerebralne paralize. Kako je tekao sam proces rada na filmu jer je na prostoru Balkana snimanje filma mukotrpan posao u produkcijom i finansijskom smislu?*

MILJKOVIĆ: Nije lako, naravno, ali sam imao sreću da sam okružen jako sposobnim autorima - takođe mahom debitantima, koji su bili spremni da daju sve za uspeh projekta. Tako da smo snagom volje uspjeli da prevaziđemo sve finansijske i temporalne probleme. Užasno je važno da se za prvi film okružite dragim i pozitivnim ljudima, a ozbiljan je bonus kada su ti, tako bliski ljudi, pride i vrhunski profesionalci.

upravo ovaj film?

MILJKOVIĆ: Nije bilo preterano teško odlučiti se za baš ovaj podvig. Scenario je odlično napisan i na prvo čitanje sam se zaljubio u likove i u priču i bio sam siguran da ta priča mora da se

MONITOR: *Kako ste birali glumce – naročito djecu, jer pretpostavljam da je to bio vrlo zahtjevan dio posla?*

MILJKOVIĆ: Sam proces kastinga je trajao blizu devet meseci, preko šesto devojčica je bilo na

Najvažnije mi je bilo da djeca sve vrijeme ostanu u igri u toku snimanja, trudili smo se da ih uvijek zaštitimo od bilo kakve tenzije ili nervoze koja lako nastaje pod pritiskom snimanja u tako kratkom vremenskom roku

kastingu za ulogu Milice, i više od dvadeset dečaka je bilo u posljednjem krugu kastinga za ulogu Jovana.

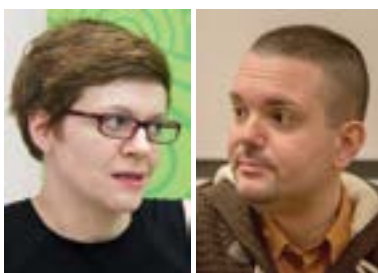
Ali iako je bio veliki broj talentovane dece, Silma i Mihajlo su se istakli svojim šarmom i neverovatnom hemijom koja se rodila između njih, još na prvom susretu na kastingu. Delovali su kao da se već godinama poznaju i druže, i pošto su se na prvu loptu tako zbližili, bilo je jednostavno posle to preneti i u film. Zaista je bilo zadovoljstvo raditi sa njima.

MONITOR: *Šta Vam je bilo najvažnije tokom rada na filmu? Jeste li zamišljali ko su idealni gledaoci i ko bi mogao sve da donosi sud koji je Vama važan?*

MILJKOVIĆ: Najvažnije mi je bilo da deca sve vreme ostanu u igri u toku snimanja, trudili smo se da ih uvek zaštitimo od bilo kakve tenzije ili nervoze koja lako nastaje pod pritiskom snimanja u tako kratkom vremenskom roku. Ali smo ipak uspeali da ih zadržimo u domenu igre i zabave u toku snimanja.

Što se publike tiče, naravno deca su nam na prvom mestu, ali nam je takođe bilo važno da dopremo i do roditelja koji će neminovno gledati film sa decom. A sada sam siguran da smo i u tome uspeali.

Miroslav MINIC

PIŠU: Adriana ZAHARIJEVIĆ
i Milivoj BEŠLIN

Institut za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu ustanovio je nagradu za kritički društveni angažman „Miladin Životić“. Istorija ovog instituta usko je i na zanimljiv način isprepletena s istorijom jugoslovenskog i srpskog društva. Kao i ta društva, i Institut je unutar sebe bio vrlo raznorodan, a u svojim idejnim tendencijama neretko i protivrečan. Osim u naučnom i kulturnom, članovi Instituta su ostavili neizbrisivog traga i u političkom i društvenom životu ove zemlje, utiskujući svoja društveno-teorijska uverenja u politike koje su zagovarali i sprovodili. Utoliko istorija Instituta nije samo odraz istorije našeg društva: ideje koje

su se u njemu razvijale takođe su oblikovale i proizvodile naše razne društvene istorije.

Odlučiti se za jedno ime koje će predstavljati prihvatljivu tendenciju današnje generacije angažovanih društvenih teoretičara, u ovakvim okolnostima svakako nije bilo jednostavno. No, pravo je savremenika da u mnoštvu prošlosti izaberu onu koja će biti svojevrsan zalag za budućnost, što osobito važi za današnjicu u kojoj se zaboravi pažljivo kroje i brižljivije čuvaju od pamćenja. Zbog čega je bilo važno ne zaboraviti ime Miladina Životića? U jeku rata, Radomir Konstantinović ga ovim rečima opisuje: „Živeo je kao u vatri, kao u nekoj groznici. Svi smo živeli od tog njegovog zanosa. Hranili smo se tim zanosom. Opijali se njime. Divili smo se Životiću“. U uverenju da je za kritički angažman u svakom vremenu ključan vatreni zanos kao direktna suprotnost apatiji i potmuloj ravnodušnosti, Institut je odlučio da upravo Životićevo ime otrgne od zaborava.

Miladin Životić (1930–1997) je bio beogradski filozof koji je uspešno sintetizovao teorijsko mišljenje i intelektualni angažman. U dobroj

Miladin Životić: Alternativa zaboravu

Pred našim društvom je pitanje zbog čega je nagrada, "Miladin Životić", Instituta za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu prvi put dodijeljena vodećoj teorijskoj figuri svjetskog glasa Džudit Batler, uglavnom prećutana

Možda je dobar trenutak da se zapitamo o tome kako se zapravo grade heroji i zbog čega se tako lako utišava glas za slobodu, radikalnu demokratiju, protiv nasilja i za univerzalnu emancipaciju, glas koji podržava pravo na pobunu – Životićev glas koji neočekivano odjekuje u delima Džudit Batler

tradicii etike odgovornosti koja se zahteva od intelektualnog pregnuća, on je dosledno živeo vrednosti čije je postulate iznosio u svojim teorijskim radovima. Njegova misao i neophodnost javnog angažmana našli su se na iskušenju i kada je derogirao politički monopol i borio se za pravo na kritičku reč 60-ih i 70-ih godina prošlog veka, zbog čega je 1975. ostao bez katedre na Filozofskom fakultetu u Beogradu, kao i kada se 90-ih otvoreno i poštrovano, javnim nastupima i koncentrisanjem na civilne žrtve, suprotstavljao nasilju i zločinima u vreme ratova na postjugoslovenskom prostoru.

Kao zagovornik slobode i etike odgovornosti bio je kritičan prema jugoslovenskom

društvu i njegovoj ideološkoj zatvorenosti. Pribojavao se zatiranja kritičke svesti i slobodnog duha, i oštro se protivio tome da se drugačije mišljenje tretira kao neprijateljsko u svrhu generisanja društvenih napetosti ili ideoloških homogenizacija. Odbranu prava na pobunu platio je isključenjem s Filozofskog fakulteta. Nakon promene legitimacijske forme autoritarnosti, onda kad nacionalizam postaje vladajuća ideologija, Miladin Životić ulaže jednaku snagu da se svojim kritičkim angažmanom suprotstavi identitetskom antagonizovanju. To čini kao angažovani mislilac čija je praksa kritika, suprotstavljajući se intelektualcima koji su svoje ideje želeli da upregnu u svrhe osvajanja političke moći: „Kod nas nije nedostajalo takvih intelektualaca koji su hteli da projektuju, modeliraju i osmišljavaju budućnost: to i jeste velika mana naše duhovne stvarnosti“. Pravo na pobunu, u duhu Praxis filozofije, gradio je iz uverenja o univerzalnoj ljudskoj emancipaciji koja se

nikako ne može preobraziti u male, lokalne, nacionalne emancipacije. U tom duhovnom preobražaju video je „provincijalnu pretencioznost onih filozofa koji su sebe proglašavali za autore istina o naciji, vremenu, istoriji svoga naroda“. Odbijajući da se svrsta uz većinu nacionalnih metafizičara, ali i uz filozofe-kraljeve i mislioce-planere, Životić se zalagao za ironijski odmak, za izvesnu „antimetafizičku opuštenost, težnju da se bez velikih projekata globalne izmene sveta gradi alternativna scena društvenog života“ – alternativa koja u ovoj zemlji nikada nije postala deo glavnog toka.

No, njegov kritički angažman podrazumevao je više od teorije. U središtu Životićevog angažmana bila je Bosna i Hercegovina u kojoj rat nije vođen samo radi osvajanja teritorije, već s ciljem uništenja mogućnosti zajedničkog života. S tim na umu, Životić će reći da ako zajednički život nije moguć, ni sam život nije moguć. Neposredno suočavanje s varvarstvom i besmislom rata, odlazak na liniju vatre (Sarajevo, Tuzla, Mostar) i susret sa žrtvom, smatrao je neodvojivim od etike odgovornosti u vremenu u kojem muze čute, a pucaju topovi i snajperi. Upozoravao je da

Miladin Životić je kao zagovornik slobode i etike odgovornosti bio kritičan prema jugoslovenskom društvu i njegovoj ideološkoj zatvorenosti. Isto tako 90-tih se otvoreno i požrtvovano, javnim nastupima i koncentrisanjem na civilne žrtve, suprotstavljao nasilju i zločinima u vrijeme ratova na postjugoslovenskom prostoru

Pravo je savremenika da u mnoštvu prošlosti izaberu onu koja će biti zalog za budućnost, što osobito važi za današnjicu u kojoj se zaboravi pažljivo kroje i brižljivije čuvaju od pamćenja. Zbog čega je bilo važno ne zaboraviti ime Miladina Životića? U jeku rata, Radomir Konstantinović ga opisuje: „Živeo je kao u vatri, kao u nekoj groznici. Svi smo živeli od tog njegovog zanosa. Hranili smo se tim zanosom. Opijali se njime. Divili smo se Životiću“

rat služi sprečavanju artikulisanja nezadovoljstva zbog socijalnih nepravdi i društvenih nesloboda, i skreće ka neprijateljskoj identitarnoj drugosti. Njegova poslednja knjiga, istovremeno oporuka i memento pod nazivom *Contra bellum* (*Protiv rata*), i danas je snažna opomena o tome kako pad u varvarstvo može biti tragičan, ali je i nauk da se zlu može suprotstaviti u svakoj prilici.

Pred našim društvom je pitanje zbog čega je ova nagrada, prvi put dodeljena vodećoj teorijskoj figuri svetskog glasa, Džudit Batler, uglavnom prećutana. Samo je jedan medij, Radio Slobodna Evropa, obradio temu o nagradi i čoveku čije ime nosi, određivši ga kao „zaboravljenog heroja antiratne Srbije“. Možda je dobar trenutak da se zapitamo o tome kako se zapravo grade heroji i zbog čega se tako lako utišava glas za slobodu, radikalnu demokratiju, protiv nasilja i za univerzalnu emancipaciju, glas koji podržava pravo na pobunu –

Životićev glas koji neočekivano odjekuje u delima Džudit Batler. Kako se dogodilo da se danas ne zna ko je bio Miladin Životić? Tužna činjenica koja govori mnogo o našem društvu jeste da su ratni antiheroji, protagonisti užasnih zločina i dehumanizacije veoma prepoznatljivi i to kao uzori, dok su antiratni pregaoci gurnuti u zaborav. Pitamo se: ima li taj zaborav svrhu? Aktuelnim političkim strukturama, protagonistima ili epigonima ranijih ratnih vođa, ime Miladina Životića i narativ o antiratnom pokretu neprijatno je podsećanje na činjenicu da su ratna politika i nacionalistička ideologija *imale alternativu* u Srbiji. Svakako krhku, ali delatnu. Zaboravi utoliko nisu nasumični i slučajni, već su deo aktivnog gušenja novih društvenih alternativa.

(Autori su naučni saradnici
Instituta za filozofiju i društvenu
teoriju Univerziteta u Beogradu)
Peščanik

IZLOG KNJIGA

AGONIJA I EKSTAZA

Irving Stoun

Vulkan

Mikelandelo Buonaroti, tvorac Davida, čovek koji je oslikao Sikstinsku kapelu, arhitekta kupole crkve Svetog Petra ponovo živi na stranicama burnog, moćnog i čudesnog romana proslavljenog pisca.

Irving Stoun (1903–1989) bio je američki pisac, poznat po svojim biografskim romanima slavnih ličnosti. Roditelji su mu se razveli, a kada se majka preudala Irving je uzeo očuhovo prezime. Od majke je nasledio strast za čitanjem i obrazovanjem. Dobio je titulu magistra iz oblasti pisanja, umetnosti i nauke na Univerzitetu u Južnoj Kaliforniji. Knjigu *Žudnja za životom* napisao je inspirisan Van Gogovim pismima bratu. Dok je pisao roman, mnogo vremena je proveo u Italiji, istražujući život ovog velikog umetnika, a imao je svu pomoć italijanske vlade.

ANTOLOGIJA MODERNE KINESKE PRIČE

Geopoetika

Ova antologija predstavlja izbor od deset pripovedaka i novela nekih od najreprezentativnijih pripovedača dvadesetih i tridesetih godina minulog veka, koje mnogi kritičari vide kao zlatno doba kineske moderne proze. Rukovodeći se načelom da odabrana priča nikada nije bila prevedena na srpski jezik, u izbor su uglavnom ušla dela po kojima su se ti pisci proslavili. S obzirom na to da su autori ranog kineskog modernizma u svom stvaralaštvu baštinili tekovine kako predmodernističkih zapadnih pravaca kao što su realizam i romantizam, tako i najnovijih modernističkih strujanja, priređivači su pri sastavljanju ove antologije vodili računa da u njoj budu zastupljeni predstavnici svih tih književnih poetika. U pogledu tema, bilo da je reč o mukotrpnom životu seljaka ili problemima i nedoumicama mladih ljudi iz urbanih sredina, u ovim pričama upečatljivo se opisuju dileme i sudbina Kineza uhvaćenih u vohoru društvenih promena i ratnih nemira. U tom kontekstu, ova antologija jeste pokušaj da se što je moguće celovitije predstavi eklektičnost kineske književne scene i ukaže na razmišljanja, osećanja i duhovnu promenu Kineza u vreme stvaranja njihove modernosti.

Mirjana Pavlović i Zoran Skrobanović

DANTEOV EZOTERIZAM

Rene Genon

Gradac

Rene Genon je jedan od najpoznatijih uporednih istraživača religija i ezoterijskih učenja. Njegova sintetička istraživanja objavljena su u brojnim knjigama od kojih su najpoznatije: *Velika trijada*, *Simbolika krsta*, *Kralj sveta*, *Kriza modernog sveta*, *Istok i Zapad*, *Simboli sakralne nauke*. Veliki pesnik Dante je sâm tvrdio da njegova *Božanstvena komedija* ima četiri značenja. Istraživači su do ove Genonove knjige otkrili tri (doslovno, filozofsko-teološko i socijalno-političko). Genon tvrdi da je četvrto značenje inicijacijsko, koje je „metafizičko po svojoj suštini“. Ova strana Danteovog dela, bez koje *Božanstvena komedija* ne bi imala onaj smisao koji ima danas, važna je i za ostala tri značenja. Genon tvrdi da nije važno da li je Dante bio paganin, hrišćanin ili albigenz, jer je čista metafizika univerzalna.

SKADARSKA DRAMA

BOŽO V. LIPOVINA

Cetinje, 2018.

Skadarska drama je istorijski roman koji sadrži autentične dokumente vezane za događanja oko Skadra iz vremena Balkanskih ratova 1912/13. godine.

Jedan tok ovog istorijsko-književnog djela prati život Pera D. Lipovine, autorovog deda, a sa druge strane je „u značajnom obimu, ogled i pripovijest o političko-događajnoj, državnoj, diplomatskoj, vojnoj, socijalnoj, mentalitetskoj i drugoj vrsti istorije Crne Gore s kraja XIX i prve decenije XX vijeka. Konkretno, do okončanja Balkanskog rata 2013, dok se naracija, u izvjesnom smislu, proteže i do bespravnog ukidanja, okupacije i aneksije Crne Gore 1918. godine“, napisao je u recenziji ovog djela, koju potpisuje Novak Adžić.

Autor u predgovoru ističe da je djelo nastalo zahvaljujući autentičnim istorijskim izvorima te originalnim zapisima i dokumentima koji su od zaborava sačuvali pojedini Cetinjani. U knjizi se konstatuje da je „skadarska drama“ faktički bila „skadarska grobnica“ nekoliko hiljada crnogorskih rodoljuba, koji su stradali i izginuli u ovoj „nepotrebnj ratnoj avanturi“.

Knjiga je objavljena ove godine na Cetinju, na crnogorskom i engleskom jeziku.

Moderni robovi u Crnoj Gori

Može li nas više išta iznenadati kad je riječ o ovoj našoj državi? To mi se pitanje nametnulo i kada sam pročitao da u modernom ropstvu u Crnoj Gori živi 4.000 ljudi, kako to procjenjuje Globalni indeks ropstva.

Moderno ropstvo, kako se objašnjava, podrazumijeva prinudni rad, trafiking, prisilne brakove... A indeks je urađen na osnovu podataka o populaciji, bruto domaćem proizvodu, koliko ljudi od 1.000 njih živi u modernom ropstvu, odgovoru vlada na postojeće rizike...

Od država nekadašnje Jugoslavije, prema tim podacima, u Srbiji živi najviše ljudi u modernom ropstvu – 30.000. Iza Srbije su rangirane BiH, Crna Gora, Hrvatska i Makedonija.

U modernom ropstvu u svijetu, kako je saopšteno, živi više od 40 miliona ljudi, na prinudnom radu je oko 25 miliona, a više od 15 miliona je u prisilnom braku. Najviše ljudi u modernom ropstvu živi u Aziji i Africi.

Naravno, to ne smije da nam bude utjeha, ali pitam se da li će ova porazna reklama o Crnoj Gori bar malo uznemiriti savjest Mila Đukanovića, koji je Crnu Goru pretvorio u privatnu državu i koji se svako malo hvali da smo u svemu lider u regionu, a i šire.

Radomir Nikolić
Podgorica

Sijanje razdora

Opet iz Srbije talas verbalnih napada na Crnu Goru. Pokrenuli su ga Aleksandar Vučić i patrijarh njihov Irinej, a vatreno ga podržavaju mnogi Srbi iz Crne Gore. U suštini radi se o klasičnom govoru mržnje, falsifikovanju naše istorije i podsticanju podjela u crnogorskom društvu.

Najsvežiji primjer je namjera da se slavi Podgorička skupština iz

1918. godine, čijim je nelegalnim i nezakonitim odlukama Crna Gora izgubila državnost. Organizatori namjeravaju da pozovu u goste i predsjednika Srbije Vučića. Vlada Crne Gore saopštila je da neće dozvoliti tu proslavu. Ustav Crne Gore i Krivični zakoni zabranjuju djelovanja usmjerena na narušavanje

i kršenje najvažnijih vrijednosti našeg društva i povredu ugleda Crne Gore.

Ovakvi skupovi siju razdor u Crnoj Gori. Vuku je nazad i ne dozvoljavaju joj da se okrene budućnosti i teškim problemima koji su na dnevnom redu.

Miloš Kilibarda
(elektronskom poštom)

Manastirska 3, 85340 HERCEG-NOVI

Tel/fax: 031 344 244

E-mail: radio.delfin@t-com.me

www.radiodelfin.me

PRETPLATA

Correspondent bank:

Swift Address: RZBAATWW

Name & Address: RAIFFEISEN BANK INTERNATIONAL AG VIENNA, AUSTRIA

Beneficiary's bank:

Party Identifier: 1-55.097.455 EUR

Swift Address: LOVBMEPG

Name & Address: LOVCEN BANK AD BULEVAR DZORDZA VASINGTONA 56
81000 PODGORICA, MONTENEGRO

IBAN ME25565005010000413202

Name & Address: MONITOR DOO
PODGORICA, Trg republike-PC Ražnatović bb,
Podgorica

Kopiju uplate obavezno poslati
na fax: +382 20 242 306 ili na adresu:
81000 Podgorica, UI.Trg republike bb

OMBUDSMANKA MONITORA

Paula Petričević, ombudsmanka *Monitora*, redovno prati rad našeg nedjeljnika. Njena djelatnost je transparentna i njene ključne nalaze objavljujemo. Ukoliko mislite da smo prekršili neko od načela Kodeksa novinara Crne Gore ili se ogriješili o druge profesionalne i etičke standarde, obratite se našoj ombudsmanki na email adresu: monitor.omb@gmail.com ili poštom na adresu: Trg Republike bb

Redakcija *Monitora*

Stanem iza svojih riječi pa im čuvam leđa

Napisala bih knjigu, možda, ali rukopisom, da se tako i štampa, sa ispravkama i precrtanim, poginulim riječima pod naletom nekih boljih

Samo da znaš, sveti Ilija se vozi u vatrenim kolima koja vuku četiri konja, iz čijih nozdruva izbija plamen, a grmljavina je tutnjava njegovih kola kojima se vozi po nebu i oblacima. Munje i gromovi gađaju nevernike... moj otac će, svom unuku (10).

„Deda, to je samo legenda.”

„Ti znaš šta je legenda!”

U blizini se začu snažna grmljavina.

„Ti, beše, ne veruješ u boga, mali? Ko ne veruje, ne može ni da slavi slavu, ni da ide na slave, a vi ste dolazili jednom kod mene.”

„Jesmo i živi smo. A ti si baš vernik? Znaš li ti, onda, da je danas praznik, crveno slovo u kalendaru, kažu da se danas ne radi ništa na njivi, a meni si rekao da skupljam šljive, a ti, evo, kosiš...”

„To nije nikakav posao, to ti kažeš samo zato što si lenj.”

Komšinica preko ograde prisluškuje pa će:

„Savo, sad si našao da kosiš, bog te ne ubio da te ne ubio!”

„Ne brini, Maro, ako me spuca grom napraviće mi električni trimer!”

Svaka čast. Savo, inače bivši komunista, odlučio je da slavi slavu pre dvadesetak godina. Njegov sin se, nešto kasnije, pitao koja je slava najbolja, pa da uzme tu. Šta mu tata slavi, nema veze. Oče najbolju slavu. Koja je to najbolja slava? Još nešto, taj isti deda, nije dozvoljavao da se farbaju jaja za Vaskrs. Osim ako „padne” na 1. maj. Onda samo crvena. I ništa se nije promenilo. I dalje mi je Savo ko Sinan, ne slušam ga, *Ej otkad sam se rodio/la*, ali ga poštujem.

Menjam očigledan sadržaj, za dublja značenja, samo da se rešim besa. Ima nečeg potresnog u činjenici da nam je svaki treći dan neko crveno slovo, neki svetac, neki velikomučenik... a mi, eto, ovakvi... nikakvi.

Napisala bih knjigu, možda, ali rukopisom, da se tako i štampa, sa ispravkama i precrtanim, poginulim rečima pod naletom nekih boljih. Život čine male stvari i velika porcija čevapa sa lukom. Posebno kad piše samo specijalitet kuće ... sjajno, baš to mi se jelo danas. Jeste li znali da u Podmoskovlju komšije ostavljaju kese pune jabuka za komšije koje nemaju dvorišta? Sudeći po američkim filmovima vrhunac dobročinstva je skidanje komšijine mačke sa drveta. Ne znam zašto me, baš sad, kod dece najviše brine nagoveštaj da će postati ljudi. Na bazenima besplatan ulaz za decu sa svim peticama. Ovi s dvojkama su na moru. Njima bazen i ne treba. Grad ima groznicu. Očekujem buncanje usled temperature. Nije čudo što smo životom ranjeni kad konstantno ubijamo vreme, a vreme leći sve rane. Duneš u staklo i obrišeš rukom, bi trebalo uvesti u život, za sve stvari.

Dan sam danas provela golišava i ranjiva i prava je sreća da to niko nije iskoristio, nažalost.

Na kraju dana, život bi trebalo da uvede opciju: Do you want to save the changes? 1) yes 2) no

I još nešto, ne zaboravite da živite u zemlji u kojoj imaginarni čova na nebu ne da da perete stvari na crveno slovo ili crno podebljano.

P. S. Toliko daleko odem sa maštom da ću morati da počnem da bacam mrvicu hleba iza sebe.

Nataša ANDRIĆ

TRI DEZENJE OD
TZV. ANTIBIROKRATSKE REVOLUCIJE (I)

Prvi promiloševićevski miting

U Titogradu je 20. avgusta 1988. godine održan miting solidarnosti sa kosovskim Srbima i Crnogorcima, koji je bio uvod u takozvanu antibirokratsku revoluciju, kojom je na ulici smijenjeno crnogorsko državno i partijsko rukovodstvo

Dvadesetog avgusta navršavaju se tri decenije od mitinga solidarnosti u tadašnjem Titogradu. Miting solidarnosti bio je ustvari protestni skup kosovskih Srba i Crnogoraca. To je bio uvod u takozvanu antibirokratsku revoluciju nakon koje je na ulici smijenjeno dotadašnje crnogorsko rukovodstvo, a vlast preuzeli „mladi, pametni i lijepi” **Momir Bulatović, Milo Đukanović i Svetozar Marović**. Mitingom solidarnosti počelo je ostvarivanje velikosrpskog projekta koji je doveo do krvavog raspada Jugoslavije.

Miroslav Šolević, Srbin sa Kosova koji će imati jednu od ključnih uloga u kasnijim protestima, zatražio je 15. avgusta 1988. godine od Opštinske konferencije Socijalističkog saveza radnog naroda Titograda saglasnost da organizuje posjetu „grupe Srba i Crnogoraca sa Kosova u Titogradu”. Kosovski Srbi i Crnogorci tvrdili su da su ugroženi od Albanaca i tražili su ukidanje autonomije Kosova.

Dva dana kasnije, 17. avgusta, na zatvorenoj sjednici crnogorski čelnici su zaključili da miting može imati ozbiljne političke implikacije na političko-bezbjednosnu situaciju u Titogradu i Crnoj Gori. Predsjednik Predsjedništva CK SK Crne Gore **dr Miljan Radović** obavijestio ih je da je pokušao da stupi u kontakt sa glavnim organizatorom protesta - Slobodanom Miloševićem kako bi ga ubijedio da spriječi okupljanje u Podgorici. Nije uspio da razgovara sa Miloševićem.

I, 20. avgusta u Crnoj Gori je održan prvi promiloševićevski miting. Taj datum nije izabran slučajno – bio je to rođendan Slobodana Miloševića, kojeg su njegove pristalice zvale

srpski vožd.

Miting je zvanično najavljen kao socijalni protest zbog navodno teškog ekonomskog stanja u zemlji. Bilo je to vrijeme bujanja nacionalizama i manipulisanja svim i svačim u tadašnjoj Jugoslaviji, a populistička okupljanja imala su podršku i u Crnoj Gori. Bilo je sve očiglednije da prerastaju u revolt prema tadašnjem crnogorskom rukovodstvu.

Mitingu u Tiogradu prethodili su mitinzi u Vojvodini na kojima je traženo ukidanje autonomije za tu pokrajinu i Kosovo. To je bio dio Miloševićevog scenarija za potpuno preuzimanje kontrole nad dvije pokrajine.

U ljeto 1988. godine crnogorsko vođstvo je u više navrata stavljano na probu odanosti tadašnjem rukovodstvu u Srbiji. U političku nemilost je palo kada je Predsjedništvo CK SK Crne Gore tražilo od opštinskih komiteta SK da takve političke akcije ne dozvole na svom području. Posebno je negativno primljena izjava Miljana Radovića, predsjednika CK Crne Gore, da se Crna Gora neće paternalistički postavljati prema Crnogorcima na Kosovu jer je to stvar Republike Srbije. Pokušaji organizovanja političkih zborova radnika u Crnoj Gori radi podrške Slobodanu Miloševiću i njegovoj politici prema stanju na Kosovu su propali što je bio, sa stanovišta zvaničnog Beograda, „veliki minus” na račun tadašnjeg crnogorskog rukovodstva.

Prije mitinga u Titogradu po scenariju iz Beograda pokušano je organizovanje političkih zborova radnika u Crnoj Gori radi podrške srpskom rukovodstvu i njegovoj politici prema Kosovu.

Pošto taj plan nije uspio, pokušano je da takvi zborovi organizuju u djelovima preduzeća čija su matična sjedišta bila u Srbiji.

Predsjedništvo CK SK Crne Gore zatražilo je od opštinskih komiteta SK da te političke aktivnosti, dirigovane iz Beograda, ne dozvole u svojim opštinama. I Centralni komitet SKJ je na sjednici 29. jula 1988. godine usvojio odluku o zabrani mitinga, ali su, uprkos tome, Miloševićeve pristalice odlučile da organizuju miting u Titogradu.

Služba državne bezbjednosti Crne Gore je, u akciji *Korab*, otkrila da se radi o organizovanom puču kojim je dirigovao Miroslav Šolević. Šolević je na titogradskom mitingu stajao iza bine i davao znak mitingašima kad treba da pjevaju nacionalističke pjesme i uzvikuju parole *Hoćemo oružje, Dajte nam oružje...*

U Titograd je sa Kosova tog vrelog 20. avgusta stiglo oko 2.000 Srba i Crnogoraca. Pridružio im se i veliki broj građana iz Crne Gore.

U koloni su prošli glavnom titogradskom ulicom pjevajući srpske nacionalističke pjesme, skandirali Slobodanu Miloševiću, nosili su Njegoševe i Karađorđeve fotografije...

Pobjeda je objavila da je „više od 25.000 žitelja glavnog i drugih gradova Crne Gore jednodušno na današnjem mitingu solidarnosti dalo podršku opravdanim zahtjevima Srba i Crnogoraca sa Kosova da se odlučnije, brže i energičnije i odgovornije suzbije kontrarevolucionarno djelovanje albanskih nacionalista i separatista”.

Na mitingu su se čuli pozivi da treba objesiti Albance, političke

lidere na Kosovu. Jedna od glavnih zamjerki crnogorskom rukovodstvu bila je da rasipnički troši narodne pare iz kojeg je proistekla kvalifikacija „jagnjeće brigade” jer su navodno za njih na Žabljaku, jednom prilikom, posebno pripremana jagnjeća pečenja.

Šolević je održao *patriotski govor*, naglašavajući da je na mitingu „progovorila duša crnogorskog naroda”. Šolević je tada poručio: „Vidimo se u Nikšiću”. Time je najavio miting u gradu pod Trebjesom, koji je i održan 18. septembra.

Govornici su upozorili crnogorsko rukovodstvo zbog navodne neadekvatne podrške kosovskim Srbima.

Miting je nakon zvaničnog dijela na titogradskom trgu nastavljen ispred hotela Crna Gora, gdje su govorili **Batrić Jovanović** i Miroslav Šolević ističući „da je narod iz Crne Gore oprao mrlje sa svog obraza”.

Istog dana mitingaši su otputovali

za Kolašin gdje je su održali miting iako on uopšte nije bio prijavljen.

Predsjedništvo Opštinskog komiteta Saveza komunista Prištine je povodom organizovanja mitinga u Titogradu izdalo saopštenje u kome je navedno da to nije put i način za rješavanje problema.

Nekoliko mjeseci kasnije, osmog oktobra, Predsjedništvo Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije zaključilo je: „Nacionalističke snage pokušale su iskoristiti protestni skup u Titogradu da pučističkim putem smijene rukovodstvo SK Crne Gore i da ugroze njen ustavni položaj kao ravnopravne članice jugoslovenske federacije. Zloupotrebljavajući gostoprimstvo crnogorskog naroda i djelujući na platformi srpskog nacionalizma, takve militantne grupe i pojedinci, u savezništvu sa svojim istomišljenicima u Crnoj Gori, sve agresivnije dovode u pitanje postojanje crnogorske nacije, njene istorije, kulture...”

No, ubrzo nakon tih upozorenja najvišeg jugoslovenskog partijskog rukovodstva u Titogradu je održan novi miting na kojem su njegovi učesnici tražili smjenu crnogorskog rukovodstva.

(Nastavlja se)

Pripremio:
Veseljko KOPRIVICA

Kosovo ne damo

Prije mitinga i na njemu skandirano je: Mi smo vaša braća, Život damo - Kosovo ne damo, Kosovo je Srbija, Stradanja na Kosovu su i naša stradanja, Od Kanjiže do Prizrena Srbija je jedna zemlja, Hoćemo nepodijeljenu Srbiju, Tražimo miran san srpskoj i crnogorskoj djeci na Kosovu, Dolje birokratija, živjela radnička klasa, Hoćete li dozvoliti da odemo sa vjekovnih ognjišta...

Pjevane su pjesme Ko to kaže ko to laže, Listaj goro cvjetaj cvijeće, Crna Gora u boj kreće, Igrale se delije...

TIJANA PRAVILOVIĆ

Što Vas je privuklo novinarstvu?

Prije svega dinamičnost. Iako nekada zavidim ljudima koji imaju fiksno radno vrijeme i mogućnost da isplaniraju privatne obaveze na vrijeme, ta vječita trka i neizvjesnost prosto su dio prirode ovog posla, koje sam prihvatila. Kod ovog posla volim i to što mi pruža mogućnost da pošaljem poruku javnosti o bitnim pitanjima, da ukažem na probleme. Iako nerijetko ništa veliko ne mogu odmah da promijenim svojom pričom, jer živimo tu gdje živimo, dovoljna je satisfakcija što sam pokrenula neko pitanje. Pa korak po korak, zrno po zrno, ovdje se ništa dobro ne dešava preko noći. To je ono što ti može dati samo novinarski posao i nijedan drugi.

Studirali ste žurnalistiku, koliko se ono što ste učili na fakultetu razlikuje od prakse u redakciji kada ste počeli da radite?

Ogromna je tu razlika. Niti jedna knjiga ne može da „dočara“ neprijatnog sagovornika, njegovu PR službu koja vam peti put govori da to pitanje nije u njihovoj nadležnosti iako ste vi sigurni da jeste, pritisak pod kojim često radimo, čekanje izjava i po nekoliko sati. Mislim da je ovo posao o kom gotovo ništa ne znaš dok ne počneš da ga radiš – bace te u vatru i ili izgoriš, ili napraviš priču.

Koliko je rad na televiziji zahtjevan, specifičan? Da li ima treme, nekih nepredviđenih situacija?

Moja novinarska karijera počela je u agencijskom novinarstvu, i to je bio pravi izbor za nekoga ko tek kuje ovaj zanat. Ipak, tokom ovih nekoliko mjeseci u televiziji, spoznala sam koliko je zahtjevan, ali i moćan medij. S jedne strane, ako na primjer nemaš adekvatnu propratnu sliku uz priču, nemaš ni priču uprkos svim informacijama koje imaš. S druge strane, najjaču poruku javnosti poslaćeš putem TV-a, jer mi smo ipak društvo slika. Ja malu tremu uvijek imam, i mislim da je dobro,

Tijana Pravilović rođena je 1992. godine u Kotoru, gdje je završila i Gimnaziju. U Podgorici je studirala Fakultet političkih nauka, smjer novinarstvo. Tokom studiranja radila na studentskom radiju Krš, odradila pripravnički i radila dvije godine u agenciji MINA. Od marta ove godine novinarka je TV Vijesti

jer to znači da me ne napušta strast sa kojom radim ovaj posao.

Budući profesionalni planovi?

Da budem sve bolja u ovom poslu. „Samo to“. Da napredujem, učim i radim na sebi što više. Da „kopam“ za novim pričama i da mogu slobodno

da ih pravim, slobodno da pitam, ukazujem na probleme. Da dočekam da bavljenje novinarstvom u Crnoj Gori postane cijenjen, bezbjedan i slobodan poziv.

Predrag NIKOLIĆ